

Konstruktionen av begreppen familjeterapi och bekymmer på internet

- Nya förutsättningar för samskapande av gamla begrepp

Lisa Koser & Fanny Marell
HT 2012

Handledare: Marie Wadsby

Institutionen för klinisk och
experimentell medicin, IKE

Hälsouniversitetet

Linköpings Universitet

Sammanfattning

Syftet med studien var att på internet, undersöka terapeuter och chattares konstruktioner av begreppen familjeterapi och bekymmer som familjeterapi ansågs kunna lösa. Därefter undersökte vi likheter och skillnader mellan de två gruppernas konstruktioner av begreppen. Vi analyserade sju hemsidor som sålde familjeterapi och tio chattar från två olika portaler, där familjeterapi diskuterades. Kritisk diskursanalys användes som metod för studien. Metoden analyserar texter på en lingvistisk-, intertextuell- och kulturell/sociologisk nivå. De tydligaste mönstren vi uppfattade var konsekvenserna av en stor strukturomvandling i samhället som framträdde i båda materialen men att själva omstruktureringen samtidigt inte kommenterades med ord. Vi fann också många internaliserande beskrivningar av såväl bekymmer som familjeterapeutisk hjälp. Vi fann många olika ord för familjeterapi och flera benämningar på den som utövar terapiformen. Samtidigt uppfattade vi en förskjutning av terapi från att vara något för mycket sjuka/allvarliga bekymmer till att idag vara accepterat och en relativt okomplicerad form av hjälp att söka för vardagliga relationsbekymmer. Våra slutsatser blev: Det finns en risk för att det pågår en individualisering av samhällsbekymmer genom att både familjeterapeuter och chattare ofta använder internaliserande begrepp för att beskriva bekymmer och lösningar samtidigt som de inte kommenterar den pågående strukturomvandlingen i samhället. Behandlingsformen familjeterapi behöver förtydligas, men är det möjligt? Det behöver tillföras ett samhällsperspektiv och en demokratiseringsprocess i terapi. Samhällsperspektivet skulle kunna medvetandegörande terapeuter och klienter om att strukturella förändringar i samhället påverkar familjen för att undvika risken för att individualisera/psykologisera samhällsproblem. Demokratisering av terapi behövs för att behandlingsformen skall hålla sig á jour med modern samhällsutveckling.

Sökord: kritisk diskursanalys, konstruktioner, bekymmer, familjeterapi, internet.

Abstract

The aim of the present study was to understand the construction of the concepts of family therapy and the concerns/troubles described which family therapy was supposed to solve, in the internet by therapists and by the users of chat forums. We have also evaluated similarities and differences between the two groups regarding the construction of the concepts. Seven sites (homepages) that sell family therapy and ten chat forum, where family therapy was being discussed, from two different portals were analyzed. The method used for analysis was critical discourse analysis. Critical discourse analysis consists of analyses at three different levels; a text analysis, intertextual analysis and cultural/sociological analysis. Our findings lead us to the reflection that we could see the consequences of large structural changes in today's society in both materials, meanwhile the restructuring was never commented upon. We found several internalized descriptions of both the concerns/the troubles and regarding family therapy solutions. We found many different words for family therapy and many different titles for those exerting the above mentioned forms of therapy. At the same time we could see that there seemed to be a shift in the therapy form from being aimed to very sick persons/families and somewhat tabu - towards an accepted and rather uncomplicated form of help where you search for everyday relationship problems. Our conclusions: There is a risk that there is an individualization of social/structural problems present today when family therapists and people using chat forum use internalized descriptions of both the concerns/the troubles and family therapy solutions, and at the same time never commenting upon the ongoing structural alteration in the society. Family therapy needs a clarification but is it possible? There is a need of a societal perspective and a democratization process in family therapy. The societal perspective could make therapists and clients aware of how structural changes in society affect the family to avoid the possibility to individualize/psychologize social problems. Democratization of therapy is needed for keeping the treatment up to date with modern structural evolution in society.

Keywords: critical discourse analysis, construction, concerns/troubles, family therapy, the internet.

Förord

Vi vill rikta tack till flera kunniga och generösa personer som tagit sig tid att hjälpa oss med vår uppsats: Bill Petitt för att han satte oss på spåret om makt och terapi, Mats Börjesson för idéerna om att undersöka internet, Jonathan Potter för redskap kring diskursanalys och Lars Dencik för hjälp med de sociologiska teorierna.

Tack till vår handledare Marie Wadsby vid Linköpings universitet.

Processen att skriva ihop har varit lärorik. Flera tankar och resonemang berikar även om det också komplicerar skrivprocessen emellanåt.

Men framför allt tack till våra tålmodiga män och barn.

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	7
TIDIGARE FORSKNING.....	2
PROBLEMFORMULERING.....	3
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
CENTRALA BEGREPP.....	4
VETENSKAPLIGT FÖRHÅLLNINGSSÄTT OCH TEORIER.....	5
VETENSKAPLIGT FÖRHÅLLNINGSSÄTT.....	5
SOCIALKONSTRUKTIONISM.....	5
DISKURS.....	6
KOMMERSIALISERINGEN AV SAMHÄLLET I STORT.....	7
INTIMISERING AV FAMILJEGEMENSKAPEN I DET RADIKALT POSTMODERNA SAMHÄLLET I SKANDINAVIEN.....	8
METOD.....	10
FÖRFÖRSTÅELSE.....	10
METODVAL.....	10
<i>Kritisk diskursanalys eller den tredimensionella diskursanalysen.....</i>	<i>10</i>
INSAMLING, URVAL OCH AVGRÄNSNING AV MATERIAL.....	11
<i>Insamling och urval av hemsidor.....</i>	<i>12</i>
<i>Insamling och urval av chattar.....</i>	<i>13</i>
<i>Bortfall.....</i>	<i>15</i>
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	15
<i>Textanalys.....</i>	<i>15</i>
<i>Analys av den diskursiva praktiken.....</i>	<i>16</i>
<i>Analys av den sociala praktiken.....</i>	<i>17</i>
ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	18
KVALITETSVÄRDERING.....	19
RESULTAT OCH ANALYS.....	21
HEMSIDOR.....	21
<i>Textanalys.....</i>	<i>21</i>
<i>Analys av den diskursiva praktiken.....</i>	<i>26</i>
<i>Analys av den sociala praktiken.....</i>	<i>29</i>
CHATTAR.....	31

<i>Textanalys</i>	31
<i>Analys av den diskursiva praktiken</i>	34
<i>Analys av den sociala praktiken</i>	36
LIKHETER OCH SKILLNADER MELLAN HEMSIDOR OCH CHATTAR.....	38
<i>Textnivå</i>	38
<i>Den diskursiva praktiken</i>	39
<i>Den sociala praktiken</i>	40
DISKUSSION	42
RESULTATDISKUSSION	42
<i>Den okommenterade samhällsomvandlingen</i>	42
<i>Den internaliserande synen på bekymmer och lösningar</i>	43
<i>Normalisering, kommersialisering och expertifiering av familjeterapi</i>	44
<i>Det diffusa begreppet familjeterapi och dess många utövare</i>	45
METODDISKUSSION	46
SLUTSATSER	48
RISKEN FÖR INDIVIDUALISERING AV SAMHÄLLSBEKYMMER	48
BEHOVET AV ATT DEFINIERA FAMILJETERAPI	49
ATT TA IN MODERN SAMHÄLLSUTVECKLING I FAMILJETERAPI.....	50
VIDARE FORSKNING	51
SLUTORD	52
FRAMVÄXTEN AV NYA SORTERS STÖDSYSTEM.....	52
REFERENSLISTA	53
BILAGOR	57
BILAGA 1. ORDLISTA.....	57
BILAGA 2 – SÖKORDET FAMILJETERAPI PÅ GOOGLE	60

Inledning

Denna studie handlar om hur begreppen familjeterapi och bekymmer, som avhjälpas med familjeterapi, konstrueras och ges olika innebörder på terapeuters hemsidor och chattforum på internet. Studien utgår från ett socialkonstruktionistiskt perspektiv och genomförs med hjälp av diskursanalys. Sett ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, dvs. att kunskap är något som konstrueras inom ett historiskt och kulturellt sammanhang, är kunskapen inget som bara ”finns där” utan speglar världsbilder som råder just då. Detta påverkar hur vi betraktar bekymmer och lösningar. Språket skapar således mening. Samtidigt skapas konstruktioner av sanningar som också påverkar hur vi uppfattar världen. Diskursanalys kan ses som ett utforskande av talordningar och språkbruk (Börjesson, 2010). På vilka olika sätt sker berättelser om begreppet familjeterapi och de bekymmer detta skall avhjälpas? Hur talas det om familjeterapi? Kan det ske på olika sätt beroende på vilket material som studeras?

Internet som fenomen, berör familjeterapiområdet liksom psykoterapi och hälsa i stort. En stor andel svenskar som använder internet söker olika slags hälsoinformation (Findahl, 2011). Informationsflödet på internet kan ses som en blandning av både en grupp professionellas diskussioner inom terapifältet men även på en individuell nivå med gemene man som på olika chattforum, samtal och diskuterar familjeterapi. Samtalen kring familjeterapi rör många områden och innefattar kommersiella intressen. Terapeuters hemsidor innebär en presentation av tjänster gentemot potentiella kunder. Internet öppnar samtidigt upp möjligheter för vanliga människor och personer med mindre ekonomiska resurser att delta mer aktivt i den samhälleliga diskursen om familjeterapi på ett nytt sätt jämfört med tidigare media såsom t.ex. TV, tidningar mm. På chattforum pågår dagliga dialoger där människor är i samtal med varandra utan det professionella fältets inblandning. Internet är ett samtalsforum som är aktivt dygnet runt och forumet är inte längre något för ett fåtal människor utan ingår numera i västvärldens vardagsliv. Hemsidor och chattforum kan också sättas in i en tredje nivå som rör en samhällelig kontext kring hur familjeterapi konstrueras och ges mening. På en samhällsnivå rör det sig t.ex. om vilken typ av forskning som premieras och vilka riktlinjer som utformas utifrån en viss typ av forskning. Dominerande diskurser påverkar och påverkas av hur fenomenet talas om och vilka uttryck de ges. I detta finns en maktaspekt, dvs. vem får tala och på vilket sätt? Hur ser talordningen ut? (Börjesson, 2010). Familjeterapibegreppet kan med andra ord analyseras på flera nivåer. Dessa olika nivåer påverkar och påverkas av varandra.

Samtal med många olika aktörer inblandade på internet pågår samtidigt i ett samhälle under stor omvälvning. Förändringarna i kvinnans position har påverkat familjerelationerna radikalt. Familjen håller på att demokratiseras. Demokratiseringen leder till nya och andra behov som den gamla konstruktionen

”familj” behöver fylla (Dencik, Shultz Jørgensen & Sommer, 2008; Dencik, 2006; Giddens, 2010).

Hela vårdsektorn i Sverige är under strukturomvandling kopplat till resonemang om köp och sälj och utförsäljning sker av kommunal och landstingsägd vård till privata bolag (SOU:2007:37, 2008:127, 2008:37, 2009:84; Prop. 2009:10.67). I detta flöde köper t.ex. många kommuner familjerådgivning av privata aktörer, dvs. familjeterapi är redan en del av denna pågående kommersialisering. På TV sänds serier och filmer med terapi som tema; ”In Treatment”, ”Sopranos”, ”Analyse this”, ”Vuxna människor” och den nya realityserien ”Par i terapi” på SVT1. Terapi presenteras som något för människor som inte är psykiskt sjuka och de kan fortsätta framstå som ”tuffa” (t.ex. maffiabossen i Sopranos) även om de går i terapi. Terapi avdramatiseras och normaliseras. Det kan t.o.m. vara lite ”inne” att gå i terapi.

Samtidigt är forskning också något som sker genom konstruktioner av det som studeras, dvs. forskaren kan inte ställa sig utanför. Beträktelserna görs av oss och filtreras genom vårt medvetande och språk (Bateson, 1972/2004; Steier, 1991). Detta leder till att det blir viktigt att inkludera forskaren och dennes förförståelse i undersökningen. Hur (vilka ord) och vilken innebörd forskaren lägger i orden, kommer att påverka hur denne förstår och tolkar vad den ser. Detta samspel måste problematiseras och lyftas fram (Börjesson, 2010). Forskarens språkanvändning får alltid betydelse gällande vad som studeras och hur fenomen tolkas.

Internet idag

Idag ingår internet som en naturlig del i var mans vardag. Enligt Findahls (2011) rapport har 88 % Sveriges befolkning över tolv år tillgång till internet och 85 % har tillgång till bredband i sina hem. 69 % av svenska befolkningen använder internet dagligen, detta motsvarar 81 % av dem som använder internet. I åldersgruppen 12-44 är nio av tio dagliga användare. 88 % av alla användare har tillgång till en egen dator. Hälften av alla 3-åringar i Sverige hade under 2011 börjat bekanta sig med internet. De vanligaste aktiviteterna människor gör på internet är att söka via Google, använda e-post, leta nyheter, söka tidtabeller, söka adresser och telefonnummer, söka och undersöka fakta och titta på kartor och vägbeskrivningar. 80-90% av all aktivitet på internet handlar om ovan. 67 % av dem som använder internet söker också hälsoinformation. Det är den tjugonde vanligaste aktiviteten för människor när de är ute på internet (ibid).

Tidigare forskning

Vi har inte hittat någon tidigare forskning på området konstruktioner av bekymmer och familjeterapeutisk hjälp på internet.

I vårt sökande har vi tagit hjälp av såväl bibliotekarier både på Linköpings universitets bibliotek och på andra bibliotek. Vi har använt sökorden: konstruktion/social konstruktion/familjeterapi/bekymmer/problem och internet. Vi har sökt på svenska och engelska, både på Google och gängse sökmotorer (t.ex. psykinfo). Vi har funnit litteratur angående familjeterapi och internet där internet används som medel i familjeterapisessioner eller att delar av terapin genomförs via internet. Vi har också funnit litteratur angående konstruktioner av identitet på internet men vi har inte funnit någon litteratur angående konstruktionen av begreppen familjeterapi och bekymmer på internet.

Så vitt vi vet finns det således inte tidigare forskning på detta område.

Problemformulering

Vi är intresserade av hur begreppen bekymmer och familjeterapeutisk hjälp konstrueras på internet i vårt moderna västerländska samhälle. På en individnivå pågår en ständig diskussion på olika forum och chattsidor om människors vardagliga familjebekymmer. På en gruppnivå finns terapeuter som erbjuder familjeterapi via sina hemsidor. På en samhällsnivå skapar t.ex. Socialstyrelsen riktlinjer för hur vård skall bedrivas mm. Dessa tre nivåer/aktörer samspelar på ett nytt sätt via internet. Vårt forskningsintresse i studien handlar om hur dessa nivåer påverkar och påverkas av varandra. Hur ser den pågående konstruktionen ut av familjeterapi och bekymmer som denna terapiform skall avhjälpa?

Vi har valt att fokusera på individ- och gruppnivå i denna studie.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att få en ökad förståelse för hur begreppen bekymmer och familjeterapeutisk hjälp konstrueras av olika aktörer på en grupp- och individnivå på internet.

Syftet kommer att besvaras genom följande frågeställningar:

- Hur konstrueras begreppet bekymmer som anses bli lösta av familjeterapi av terapeuter och chattare på internet?
- Hur konstrueras begreppet familjeterapi av terapeuter och chattare på internet?
- Vad är likt och vad skiljer sig åt i terapeuters och chatters konstruktioner av dessa begrepp?
- Hur påverkas dessa begrepp av sin aktuella kulturella kontext?

Centrala begrepp

Hemsida/webbsida/webbplats

Hemsida är översättning av engelskans homepage. Svenska datatermgruppen rekommenderar att ordet webbplats används. Detta utifrån att det ofta rör sig om mer än en sida. En webbplats är oftast en gruppering sidor som hänger ihop. Svenska datatermgruppen beskriver att *”/.../en Webbplats kan röra ett visst ämne, en viss organisations verksamhet eller ett visst företags varor och tjänster”* (TNC, 2012). Vi kommer att fortsatt använda begreppet hemsida i vår studie utifrån att det är ett vedertaget sätt i det svenska språket att benämna denna företeelse på.

Chatt/chattforum/chattrum

Chatt, chattforum eller chattrum är virtuella rum på internet där människor kan mötas och diskutera sina personliga funderingar inom olika områden. Ordet kommer av engelskans chat – att prata (TNC, 2012). Ofta kan dessa rum vara organiserade utifrån olika teman som avhandlas, t.ex. relationer, kost, motion mm. Det finns både synkrona och asynkrona chattar (se ordlista, bilaga 1) (Sveningsson, Lövheim, & Bergquist, 2003). Svenska datatermgruppen benämner chatt som *”skriftlig dialog i realtid via Internet”* (TNC, 2012).

Chattare

En chattare är den person som brukar chatten (TNC, ibid).

Vetenskapligt förhållningssätt och teorier

Nedan kommer vi att redovisa för de vetenskapliga förhållningssätt som studien vilar på och därefter de teorier som ligger till grund för vår metod, dvs. socialkonstruktionism och teori om diskurs. Slutligen redogör vi för två sociologiska teorier som vi applicerar i analysarbetet för att sätta vårt material i en kulturell kontext. Dessa är kommersialisering av samhället i stort (Fairclough, 1992/2011, 2003, 1989/2001) samt intimisering av familjegemenskapen i det radikalt postmoderna samhället i Skandinavien (Dencik et al., 2008; Dencik, 2006).

Vetenskapligt förhållningssätt

I det här arbetet har vi utgått från en relativistisk ontologi. Relativistisk ståndpunkt hävdar att det inte finns någon absolut sanning om världen utan att all kunskap och alla teorier alltid påverkas av i vilket sammanhang de skapas och uppstår inom (Alvesson & Skoldberg, 2010). Uppfattningar och teorier är endast sanna i en viss period och i sin kontext/sin kultur. Ett annat sätt att uttrycka detta är att man antar att verkligheten är en konstruktion. Det är vi människor som genom språket skapar ett begreppssystem och detta begreppssystem innehåller vissa värden och föreställningar. Detta ger världen en mening och en struktur (ibid).

Studien utgår från en konstruktionistisk/socialkonstruktionistisk epistemologi, dvs. att det inte finns någon objektiv kunskap utan kunskap skapas i samspelet mellan människor. Kunskap konstrueras och är således ingen exakt avbild av verkligheten (Alvesson & Skoldberg, 2010; Berger & Luckmann, 1996). Människan skapar kategorier av upplevelser för att förstå sin omvärld. Dessa kategorier upprepas och blir till "vanor". Dessa "vanor" objektifieras och ter sig som objektiva sanningar "så här går det alltid till/så här skall man göra detta". Vår egenskapade värld blir en formande världsordning för nästa generation att formas och socialiseras in i. Socialiseringen sker först i familjen och sedan via skolan och arbetet (Berger & Luckmann, ibid).

Socialkonstruktionism

Gergen (2009) betonar språkets betydelse för hur världen uppfattas och menar att kunskap är konstruktioner som sker i samspel mellan människor. Individen blir till genom språket och i samspelet med andra. Så som vi uppfattar världen eller tar den för given, är inte något som uppstår i tomma intet. De ord vi använder formar således hur vi samtalar om olika fenomen och samtalen sker i olika kontexter som får betydelse hur vi skapar mening och förståelse. T.ex. kan idéer i samhället kring olika fenomen, understödjas av olika ord och handlingar. Verklighetsbeskrivningar sker i relation till andra och blir meningsskapande

genom språket och de handlingar som följer. Sanningar bärs fram av språkliga konstruktioner där vissa sanningar betraktas som mer tillförlitliga. Språkliga konstruktioner kan således ses ur flera olika perspektiv och hur språket används, får betydelse av hur vi betraktar verkligheten (Gergen, 2009).

Den kritik som finns mot socialkonstruktionism rör bl. a att det finns många olika inriktningar som ibland hamnar i motargument med varandra och att det också finns flera idéer om vad som menas med konstruktion och vad begreppet ”social” betyder (Alvesson & Skoldberg, 2010). Kritik har även gällt att socialkonstruktionister har en mer nominalistisk inställning, dvs. om verkligheten bara utgörs av konstruktioner där forskaren lägger in sina egna tankar kring mönster blir verkligheten betraktad helt som avsaknande av egenskaper.

Diskurs

Begreppet diskurs är diffust och stort och används på många olika sätt.

”/.../ oftast rymmer ordet ”diskurs” dock en eller annan idé om att språket är strukturerat i olika mönster som våra utsagor följer när vi agerar inom olika sociala domäner – man talar till exempelvis om ”medicinsk diskurs” eller ”politisk diskurs” (Winther Jørgenson & Phillips, 2000, s. 7).

Språket består av många olika beskrivningar och konstruktioner av verkligheten som tillsammans skapar mönster. Dessa mönster kan benämnas diskurser. Mönstren, dvs. diskurserna formar vad som kan sägas och vad som inte kan, bör eller får sägas. Att analysera en diskurs handlar om att undersöka hur dessa språkliga mönster ser ut i ett samhälle under en given epok, vad man bör tycka, och inte tycka, vad som anses t.ex. friskt/sjukt, moraliskt/omoraliskt samt hur processen går till när utsagor blir accepterade som meningsfulla och sanna (Davidson, 2006, Foucault, 1972/2008, 1972/1983; Gordon, 1972-1977/1980).

Ibland uppstår diskursiva kamper om vissa begrepp, dvs. flytande signifikanter (Börjesson & Palmblad, 2007). En flytande signifikant är ett begrepp, t.ex. demokrati som många olika grupperingar vill äga. De flesta politiska partier i ett demokratiskt samhälle kommer att hävda att de kämpar för demokrati men vad de definierar som demokrati kan se väldigt olika ut.

Frågor som blir relevanta när man undersöker en diskurs är på vilka olika sätt talas det om och berättas det om verkligheten? Vilka olika versioner kan urskiljas? Olika diskurser kan länkas till olika samhällseliga arenor, t.ex. vetenskap, media, politik, marknad och myndigheter. Diskurser kan beskrivas som små eller stora. En diskurs definieras som stor om den rör sig över olika arenor som t.ex. begreppet hälsa som återkommer på många olika arenor. Med de små diskurserna menas de vardagliga samtalen mellan människor och de mönster som skapas i de enskilda samtalen, t.ex. samtal på telefon,

hälsningsceremonier, läkarbesök mm (Börjesson, 2010; Börjesson & Palmblad, 2007).

Kommersialiseringen av samhället i stort

Anledningen till att vi valde just denna sociologiska teori om modern samhällsutveckling att spegla vårt material i är att den belyser processer specifika för det västerländska marknadsekonomiska samhället vi lever i idag. Teorin behandlar handeln och ekonomins betydelse för andra arenor i samhället. Detta är relevant för oss eftersom ekonomisk handel och försäljning förekommer i en del av vårt analysmaterial.

Fairclough's (1992/2011) sociologiska teori som återkommer i hans egna textanalyser är teorin om kommersialisering av samhället i stort. Han beskriver hur tanken om handel och marknad och ord kopplat till marknad, ekonomi och handel, sprids till helt andra och nya områden, dvs. andra diskurser. T.ex. att man benämner patienter som *kunder*, att man inför *köp- och säljsystem* inom kommunal verksamhet. Att man kan få *garanti* på sjukvård (t.ex. vårdgaranti). Att man kan köpa två timmar och få tre timmar terapi. Ekonomiska begrepp och tankemönster används således på områden och institutioner som inte tidigare haft något med ekonomi och handel att göra.

Tankarna och resonemangen om dessa processer är inte nya utan fanns enligt Fairclough (ibid) redan i Marxs skrifter där han tog upp kommersialiseringen av språkbruket när t.ex. människor benämns som händer inom industrin. Det Fairclough dock menar är att denna tendens har en extra kraft och uppsving i det marknadsekonomiska samhälle som vi lever i just nu.

Kommersialiseringen innebär tankesystem som överförs och sprids från en diskurs (den ekonomiska/handelsdiskursen) till en annan och med detta följer då ofta med fler underförstådda resonemang från samma diskurs (ibid).

Språkbruket i försäljningen och i hur varan paketeras, sker inte isolerat enligt Fairclough utan det finns en koppling till vad som anses vara gångbart i det rådande samhället. Textens produktion har ett samband med de diskurser som finns i samhället, t.ex. synen på vilka bekymmer människor kan uppleva och vilka lösningar som anses vara bra och påverkar således både producenten och konsumenten av en text. Fairclough beskriver att de olika nivåerna i ett samhälle påverkar och påverkas av varandra. Detta gäller även spridningen av den kommersiella diskursen som kan komma både uppifrån från en samhällsnivå och nerifrån från enskilda individers samtal (ibid).

Intimisering av familjegemenskapen i det radikalt postmoderna samhället i Skandinavien

Anledningen till att vi valde just denna teori att spegla vårt material i handlar om att det är en modern sociologisk teori om familjekonstruktionens utveckling i de Skandinaviska länderna det sista seklet. Detta är intressant eftersom det har betydelse för hur man definierar familj vilket är relevant för vår studies syfte och frågeställningar.

Dencik et al., (2008) benämner samhällsutvecklingen i Skandinavien sedan andra världskriget som en radikaliserad modernitet där rationalisering, sekularisering och individualisering kan ses som huvuddragen i en pågående process. Rationalisering innebär att livet organiseras rationellt med t.ex. barnpassning, ålderdomsvård och arbetsplatser. Sekularisering innebär att beslut inte fattas utifrån tradition utan vetenskapliga resonemang. Med individualisering menas att individen frikopplas från gruppen och/eller släkten och fattar beslut utifrån sig själv och inte sin släkthistoria och tradition.

Flera stora förändringar har skett på en samhällsnivå som påverkat familjelivet både socialt och materiellt. Det handlar framför allt om kvinnors inträde på arbetsmarknaden de senaste 50 åren där antalet kvinnor ute i förvärvsarbete har ökat radikalt, p-piller godkändes 1964, fri abort 1974 och föräldraförsäkringen infördes 1974. Kvinnor och män har blivit ekonomiskt oberoende av varandra och familjen har i och med detta blivit demokratiserad, dvs. något man väljer och inte tvingas vara kvar i (Dencik et al., 2008). Sett ur en kulturell moderniseringsprocess, har nya relationsmönster trätt fram. Det rör sig inte om antingen eller utan kompliceras av både och, dvs. å ena sidan är många av de grundläggande villkoren i familjen kontinuerliga. Dessa rör att den vanligaste familjetypen är kvinna och man som får ett-två barn i genomsnitt. Å andra sidan har intimiseringen av familjens betydelse, roller och nya former skapat andra villkor för relationerna (Dencik et al., 2008; Dencik, 2006; Giddens, 2010). Äktenskapet har gått från en ekonomisk funktion för barnalstrande med hierarkier och tvång till att bli en mer ekonomiskt/jämlik relation som baseras på egna fria val (Dencik et al., 2008; Giddens, 2010; Kyong Sook Öfsti, 2012; Beck & Beck-Gernsheim, 1995; Giddens, 1992/2001; Bauman, 2001). Rollerna kan idag ses som mer symmetriska. Giddens (1992/2001) talar om uppluckring av traditioner där t.ex. kvinnorna i och med förvärvsarbete har en alltmer instrumentell roll kopplat till familjen i jämförelse med tidigare. Männen å andra sidan tar mer ansvar för frågor som rör omsorg och båda har förstärkta positioner i familjen när det gäller förhandling där rollerna inte är lika låsta i olika positioner (Dencik et al., 2008). När produktion inte längre är det som förbinder människor för att överleva blir också individualiseringen förstärkt och relationen har plats för självförverkligande vilket påverkar relationerna i familjen och dess intimitet (Kyong Sook Öfsti, 2012). Dencik et al. menar att

individualiseringsprocessen också gör att familjemedlemmarna ställer nya krav på kvalitet i de interpersonella relationerna på olika samhälleliga-, sociala-, personliga- och privata arenor. Familjelivet regleras alltmer genom förhandlingar och aktiva val som sker genom nya konstruktioner kring lösningar. Dencik et al., (2008) talar t.ex. om förhandlingar i familjen som ställer krav på att familjemedlemmarna ska kunna tala med varandra, göra upp planer, kunna förhandla, kunna organisera sig och klara av att hålla överenskommelser. Således krävs en mer aktiv och reflexiv hållning hos varje familjemedlem till skillnad mot familjens tidigare mer tydligare roller. Familjen kan inte längre betraktas som något homogent och förutsägbart utan Roman (2003) beskriver det som ett öppet projekt med många olika varianter på hur familjer organiserar sig. Individens handlingar och egna val får en större betydelse för hur livet ska gestalta sig. De olika valen som finns och de beslut som fattas kring de olika familjemedlemmarna blir också något för de andra medlemmarna att förhålla sig till (Roman, 2003; Beck & Beck-Gernsheim, 2002; Dencik et al., 2008; Hydén & Hydén, 2002). Bäck-Wiklund och Bergsten (2003) konstaterar att det reflexiva förhållningssättet som t.ex. Giddens teori om demokratiseringen och intimiseringen av relationer å ena sidan innebär samarbete och dialog. Å andra sidan menar författarna leder det också till att individer får svårare att bygga relationer som är stabila och långsiktiga samt att vardagslivet kompliceras på ett helt annat sätt än tidigare.

En del av den kritik som riktats mot teorin om demokratisering av relationer och dess funktion handlar om att den inte är representativ för majoriteten av människor och att Giddens beskrivningar leder till en felkoppling mellan dels teoretiska analyser och dels vardagsliv (Kyong Sook Öfsti, 2012). Strukturella olikheter, t.ex. skillnader mellan könen och maktfördelning som inte är jämlik, kommer i skymundan. Reflexiviteten kan också ses som passande ett medelklassperspektiv. Feminister kritiserar också diskussionen om individuell lycka och menar att valmöjligheterna inte innefattar alla då många kvinnor fortfarande har omsorgsansvaret och att kvinnorna oftast är socialiserade att kompromissa och se till behov hos andra etc. (Kyong Sook Öfsti, 2012; Roman, 2003).

Metod

Förförståelse

Vår förförståelse, dvs. det sätt vi förstår världen på och som vi tar med oss in i detta arbete kan betraktas utifrån att vi båda är svenskfödda, kvinnor, uppvuxna i en storstad och lever i den vanligaste familjeformen (kärnfamilj). Vi är båda akademiker/socionomer med vidareutbildning inom familjeterapi. Vi tillhör båda den svenska medelklassen.

Förförståelsen kommer att påverka hur vi som forskare förhåller oss till materialet. Ett sätt att förhålla oss till detta, har varit att diskutera med varandra om hur vår förförståelse påverkar oss. Ett annat har varit att redogöra för vår förförståelse.

Våra val blir också en del av konstruktionen kring hur det talas om familjeterapi i de texter vi valt ut där vi med våra val, samskapar och påverkar.

Metodval

Utifrån att vi har valt ett forskningsområde som består av kopplingen mellan text (hemsidor och chattar) och samhällsstruktur valde vi att använda oss av kritisk diskursanalys för studien. Diskursanalys inbegriper både språket/en lingvistisk analys och en koppling till den rådande samhällsstrukturen (Alvesson & Skoldberg, 2010; Bergström & Boréus, 2005).

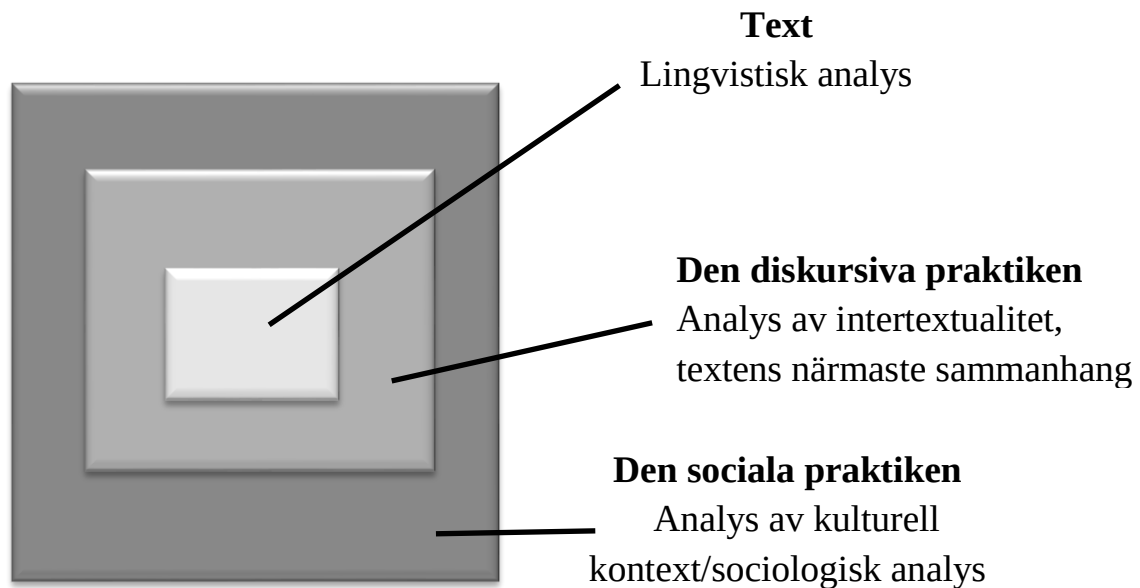
Vårt intresse i denna studie är språkets betydelse i utvecklingen av vårt rådande samhälle och vårt samhälles betydelse för rådande språkutveckling inom vårt forskningsområde.

Kritisk diskursanalys eller den tredimensionella diskursanalysen

Norman Fairclough (1989/2001; 1992/2011) har utarbetat en analysmetod inom diskursanalys som han benämnt som kritisk diskursanalys eller den tredimensionella diskursanalysen. Denna analysmetod har en ambition att förena lingvistisk analys med mer klassisk diskursanalys/strukturell analys.

Faircloughs kritik av diskursanalys har varit att om forskaren bara studerar språket missas de stora kulturella påverkansprocesserna. Om forskaren bara ser på de stora dragen i samhället riskerar forskaren att missa hur dessa mönster skapas i vardagen och riskerar således att göra individen mer passiv och till offer än vad hon egentligen är. Faircloughs analysmetod understryker att allt påverkar och påverkas både uppifrån (från samhällsstrukturen) och nerifrån (det enskilda samtalet och språket i varje situation).

De tre dimensionerna (Fairclough, 1992/2011)

- *Text* - Den lingvistiska nivån innebär att språket analyseras genom grammatiska analysredskap (Börjesson & Palmblad, 2007; Fairclough, 1992/2011, 1989/2001, 2003; Winther Jørgenson & Phillips, 2000).
- *Den diskursiva praktiken* - På den här nivån analyseras textens intertextualitet, dvs. textens sammanhang och hur texten skapas och förmedlas i sitt sammanhang (Börjesson, 2010; Fairclough, 1992/2011; Sveningsson et al., 2003; Winther Jørgenson & Phillips, 2000).
- *Den sociala praktiken* - I vilket större sammanhang finns den här texten? Hur ser det kulturella sammanhanget ut? Vilka rådande samhällstrender kan forskaren se hanteras och hur i detta fragment? Här behöver materialet speglas mot en sociologisk teori om den rådande samhällsutvecklingen (Fairclough, 1992/2011; Sveningsson et al., 2003).

Insamling, urval och avgränsning av material

Materialet består av terapeuters hemsidor och olika chattar hämtade från internet.

Vi genomförde vår materialinsamling genom sökningar på Google med olika sökord samt insamling av hemsidor och chattdiskussioner vid sammanlagt tre tillfällen: 28 februari, 21 mars samt 24 april, 2012.

Eftersom vi vill undersöka vad ”de flesta människor” finner när det söker om familjeterapi på nätet valde vi att använda sökmotorn (se bilaga 1, ordlista) Google då denna sökmotor är den mest använda sökmotorn i Sverige (TNC, 2012; Google, 2012; Findahl, 2011).

På Google valde vi att pröva med tre olika sökord:

- familjeterapi
- familjebehandling
- familjesamtal

Vi valde att gå vidare med ordet familjeterapi utifrån att det var där vi fick flest och mest relevanta sökresultat (se bilaga 2).

Materialet dokumenterades genom skärmdumpningar (se bilaga 1, ordlista) på de olika sökordsresultaten, dvs. varje hemsida samt alla chattar. Detta utifrån att material och skrift på internet ständigt förändras, ändras och justeras.

All form av reklam sorterades bort.

Insamling och urval av hemsidor

Nästa steg vid insamlingen var att göra ett urval av hemsidorna utifrån sökning på ordet familjeterapi. På Google valdes de sju första/översta hemsidorna som dök upp vid sökningarna. Det är dessa sidor som främst presenteras för människor när de söker på dessa ord och de blir presenterade eftersom de har haft flest besök och/eller har blivit länkade av andra webbsidor som betraktas som seriösa (se bilaga 1, ordlista - sökmotorsoptimering). Det är också troligt att det är de översta resultaten som människor sedan undersöker och läser vidare på när de slagit på sina sökord (se bilaga 2).

Vi valde bort sidor som inte sålde familjeterapi till privatpersoner, t.ex. Svenska Familjeterapiföreningen och Familjeforum eftersom det är gruppen terapeuter och gruppen brukare/vanliga människor som vi valt att undersöka.

Resultat för hemsidor

Totalt valde vi sju hemsidor utifrån ovan kriterier.

Tabell 1. Översikt över de hemsidor som inkluderats i studien.

Googles benämning	URL	Hemsidans namn
Familjeterapi Parterapi Gamla Stan Stockholm	http://www.familjeterapi.se	Par & Familjeterapi
Familjeterapi	http://www.dugamladuffria.se/familjeterapi/	Familjeterapi – Du gamla, du fria
Familjeterapi Philip Weiss psykolog verksamhet	http://www.familjeterapi.org	Familjeterapi Professionell hjälp till par
Samtalsterapi i Stockholm	http://www.familjeterapi.com	Samtalsterapi i Stockholm
Familjeterapi, konflikthantering, parterapi – Terapicentrum	http://www.terapicentrum.nu	Terapicentrum
Parsamtal och familjeterapi S:t Lukas	http://www.santklukas.se/mottagningen/.../parsamtal-och-familjeterapi	Parsamtal och familjeterapi
Familjeterapi Västerås stad	http://www.vasteras.se/stodombvardnad/barnochfamilj/.../familjeterapi.aspx	Familjeterapi Västerås stad

Nästa steg i processen var att välja specifika sidor/delar av hemsidorna för undersökningen. Vi valde då att fokusera på:

- Välkomst-/indexsidor
- Sidor som specifik benämner bekymmer som man kan ha när man söker familjeterapi
- Sidor som specifikt benämner familjeterapi
- Sidor som presenterar terapeutens kompetens
- Sidor med länkar

Insamling och urval av chattar

Efter urvalet av hemsidorna gjordes materialinsamlingen av chattarna. Detta för att på internet undersöka ”gemene mans” konstruktioner av begreppen familjeterapi och de bekymmer som familjeterapi kan tänkas vara bra för.

Vi valde att gå in på två av Sveriges största portaler med chattar. Båda portalerna har en relations-, hälso- och familjeprofil. Båda har chattforum.

Vi valde att studera asynkrona (se bilaga 1, ordlista) chattar, dvs. chattar med text som finns kvar även efter att chattaren lämnat forumet.

På portalernas chattforum använde vi sökfunktionen och sökte efter samtal som behandlade ordet familjeterapi som är det begrepp vi genomgående kom att använda i studien. När vi sökte diskussioner sorterade vi på datum och tog de diskussioner som var nyast och senast skrivna och som behandlade familjeterapi. Detta innebar att det var chattar som pågick under år 2011/2012.

Vi valde att ta med chattdiskussioner som innehöll minst tre inlägg. Detta då vi valt att definiera en diskussion som en dialog mellan minst tre personer, innehållande minst tre inlägg, dvs. någon startar ett inlägg och får minst två svar. Var det färre än tre inlägg eller tre personer, bedömde vi inte det som en pågående diskussion utan kanske mer en monolog, dvs. att en person lägger ett eller fler inlägg utan att få gensvar av någon.

Resultat för chattar

Utifrån ovan kriterier valde vi ut fem stycken dialoger från två stycken portaler, dvs. totalt tio stycken chattar.

Tabell 2: Översikt över de chattar som inkluderats i studien från portal 1.

Diskussionens titel
Ledsen.
Vad ska relationen ge?
Vad händer?
Dagens visa-sig-avklädd-fråga
Hoppas jag kan lägga henne ifrån mig

Tabell 3: Översikt över de chattar som inkluderats i studien från portal 2.

Diskussionens titel
Allt är sambons fel. Han skiter i ALLT!!
klassar ni detta som otrohet eller bara början till det?
Analysera min otrohet!
Saknar sex och närhet...tjejen föredrar dataspel
inte så glad för alla hjärtanspresenten

Bortfall

Vi valde bort en hemsida som tillhörde en bekant till oss båda två. Anledningen till att vi valde bort den är att vi inte tror att analysen blir likvärdig de andra hemsidornas analys eftersom vi sitter inne med en hel del ”mer kunskap” om personen utöver det som står på hemsidan. Detta skulle påverka analysen av den hemsidan.

Tillvägagångssätt

Vi delade inledningsvis upp materialet där en av oss tog texterna från hemsidorna och den andre tog texterna från chattforumen. Syftet var att vi ville spegla materialet från flera håll utan att påverka varandra.

Därefter applicerade vi Faircloughs tredimensionella diskursanalysmetod (se metodavsnittet) på materialet enligt nedan beskrivning.

Textanalys

På denna nivå beslutade vi oss för att använda de lingvistiska analysverktygen:

- Ordval
- Transivitet
- Modalitet

Ordval

Här valde vi först att undersöka huruvida bekymmer beskrevs internaliserat, dvs. som liggande inom individen. Det kunde t.ex. handla om psykisk sjukdom eller relationellt, dvs. som något som uppstod mellan individer. Därefter undersökte vi om hjälpen beskrevs internaliserande eller relationellt, dvs. om hjälpen gick ut på att lösa ett bekymmer inom en individ eller om hjälpen innebar att lösa något i en relation mellan individer, t.ex. riktat mot ett par eller en familj. Lösningarna kunde benämnas som familjeterapi eller med andra benämningar som terapeuterna och chattarna använde i sina texter. Ord ströks under och till att börja med gjorde vi olika former av utdrag i punktform och även textutdrag.

Transivitet

Nästa steg rörde texternas transivitet, dvs. om individerna beskrev sig själva och andra som passiva (objekt) eller aktiva (subjekt). På hemsidorna undersökte vi t.ex. huruvida den presumtiva klienten beskrevs av terapeuten att denne hade ett bekymmer utifrån subjekt eller objekt. Var den presumtiva klienten någon som beskrevs som aktivt handlande eller framhöll terapeuten den presumtiva klienten som mer passiv (objekt)? Vi tittade också på hur terapeuten framställde sig själv

som aktiv eller passiv (subjekt/objekt). På chattsidorna undersöktes hur chattarna beskrev sig själva och varandra enligt samma mönster.

Modalitet

Därefter arbetade vi med texternas modalitet, dvs. olika grad av instämmande, t.ex. genom att utforska hur säkert/osäkert textinnehavaren uttalade sig om olika frågor genom de argument som denne lyfte fram (Börjesson & Palmblad, 2007; Fairclough, 1992/2011; Winther Jørgenson & Phillips, 2000). En skribent kunde t.ex. uttala sig om någons bekymmer som att det med hög säkerhet var något som skapades i en person, exempelvis pga. ursprungsfamiljen. Hög grad av instämmande förstärktes genom ordval som uttalades med bestämdhet från skribentens sida. Vi undersökte grad av instämmande genom att söka efter ordval och om resonemangen underbyggdes genom begrepp som kanske, borde, eventuellt och/eller absolut.

Analys av den diskursiva praktiken

Den diskursiva praktiken handlade om att undersöka texternas intertextualitet. Det innebar att vi undersökte textens sammanhang, hur texten skapades och förmedlades i sitt sammanhang. I vilket sammanhang ville textförfattaren placera denna text? Vad refererade denna text till? (Börjesson, 2010; Fairclough, 1992/2011; Sveningsson et al., 2003; Winther Jørgenson & Phillips, 2000).

På denna nivå valde vi att undersöka:

- Manifest intertextualitet
- Interdiskursivitet

Manifest intertextualitet

Manifest intertextualitet innebär att man letar efter tydliga citat och kopieringar av andra texter in i denna nya text. Vad finns för andra texter i denna text? Detta skall vara tydligt och klart med t.ex. citat och källhänvisning. I vårt material var länkar en form av manifest intertextualitet då de innehöll källhänvisningar i sig själva eftersom läsaren kommer till källan/ursprungstexten genom att klicka på länken (Fairclough, 1992/2011; Sveningsson et al., 2003). Markeringar gjordes i texterna kring citat där källan tydligt angavs och till länkar.

Interdiskursivitet

Interdiskursivitet innebär att man undersöker vilka diskurser som kan skönjas i texten. Vilka diskurser används för att ge uttryck för specifika resonemang? Markeringar gjordes i texterna kring interdiskursiva resonemang, dvs. där skribenten underbyggde sin text genom att uttrycka sig på olika sätt, t.ex. genom att komma med påståenden och förklaringar. Dessa försökte vi härleda till olika diskurser. T.ex. om bekymmer var något som beskrevs som uppstod i en person

pga. barndomsupplevelser som kommer till uttryck i vuxen ålder, skulle detta kunna tolkas som ett uttalande från en mer psykodynamisk diskurs. I ett annat sammanhang skulle liknande bekymmer kunna definieras som kommande från genetik och biologi och då härledas till en mer biologisk/medicinsk diskurs (Fairclough, 1992/2011; Sveningsson et al., 2003).

Analys av den sociala praktiken

På denna nivå undersökte vi i vilket större sammanhang vår studies texter kunde sägas befinna sig i, dvs. i vilket samhälle? Hur såg det kulturella sammanhanget ut? Hur påverkade den rådande kulturen vårt material? Här behövde vi spegla vårt material i sociologiska teorier om den rådande samhällsutvecklingen för att se vad av detta vi kunde skönja i vårt material (Fairclough, 1992/2011; Sveningsson et al., 2003).

För att analysera den sociala praktiken använde vi oss av teorierna:

- Kommersialiseringen av samhället i stort.
- Intimisering av familjegemenskapen i det radikalt postmoderna samhället i Skandinavien (se vetenskapligt förhållningsätt och teorier).

Med dessa teorier analyserade vi vårt material för att få en ökad förståelse för de stora strukturerna/det kulturella sammanhanget våra texter befann sig i. Teorin om kommersialisering var relevant utifrån att hemsidorna säljer handelsvaran familjeterapi. Teorin om intimisering av familjegemenskapen i det radikalt postmoderna samhället i de Skandinaviska länderna var meningsfull utifrån att det är en teori med fokus på just våra Skandinaviska länder. Teorin behandlar familjegemenskapens utveckling i modern tid vilket är relevant för vår forskningsfråga.

Vi läste texterna flera gånger och försökte se vad vi kunde se respektive inte se av dessa resonemang i våra texter. Till hjälp använde vi oss av redan gjorda analyser på de andra nivåerna.

Slutligen bytte vi texterna med varandra och gjorde liknande enskilda genomläsningar och analyserade på de tre olika nivåerna; textnivån, den diskursiva nivån, samt den sociala praktiken. Därefter hade vi sedan en gemensam diskussion kring texterna för att jämföra mönster som urskiljdes i texterna och hur dessa bidrog till konstruktionen av vad som innefattade bekymmer och lösningar. Vid den gemensamma genomgången upptäckte vi att våra resultat väl överensstämde med varandra.

Etiska överväganden

Eftersom denna forskning sker inom en utbildning på universitet på avancerad nivå, behövs inte tillstånd av en etiknämnd (Lag om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460), 2 §). Nedan följer en redogörelse för hur vi hanterat etiska principer i vår forskningsstudie.

Information

Informationskravet handlar om att de som ingår i en forskningsstudie har rätt att få information om studien och syftet med studien (Vetenskapsrådet, 2012). Grundprincipen är att den som deltar i en studie blir informerad. Ibland kompliceras detta i internetforskning (www.aoir.org; Sveningsson, 2003). Materialet från hemsidorna har samlats in på offentliga sidor från internet där inloggning inte behövts och innehåller inte känslig privat information och därmed har vi frångått informationskravet (Sveningsson, ibid). Vi har utgått från att studien har ett allmänintresse och gjort bedömningen att risken är liten eller att det inte innebär någon risk för de enskilda personerna som deltar (NESH, 1999). När det gäller chattarna kompliceras frågan genom att även om forskaren t.ex. ber om tillstånd av dem som driver ett chattforum, går det inte att säga att denna eller dessa personer kan representera hela chatten och de som ingår i chatten. Ett annat sätt kan vara att forskaren ber ägaren att meddela chatten att forskning kan komma att ske (ibid). Vi har valt att frångå informationskravet utifrån att vi valt att endast studera öppna chattdiskussioner utan inloggning.

Samtycke

Samtyckeskravet handlar om att de som ingår i forskningen har rätt att lämna sitt godkännande att delta och har rätt att inte delta (Vetenskapsrådet, 2012). Samtycke behöver inte ges när material samlas in från internet på offentliga sidor utan krav på inloggning samt att materialet inte anses vara känsligt (www.aoir.org). Ställningstaganden kring samtyckeskravet inom forskning på internet är inte enhetlig (Bruckman, 1997; Sharf, 1999; Danet, 2001, NESH, 1999). Vi har dock utgått från att hemsidorna är offentliga med kommersiella intressen med försäljning av tjänster, inte kräver inloggning av allmänheten, inte innefattar känslig privat information och kan anses ha ett allmänintresse (NESH, 1999; Sveningsson, 2003; Sveningsson et al., 2003; www.aoir.org). När det gäller chattarna finns viktiga etiska ställningstaganden om vilken typ av samtal som sker på de chattar vi använt och om dessa kan anses vara förenliga med att användas utan att samtycke begärs. Då vi valt diskussionstrådar kopplat till hur samtal sker om familjeterapi, har vi gjort bedömningen att studiens forskningsfokus är hur samtalen samskapas och konstrueras i diskussioner om familjeterapi och inte enskilda personers olika dilemman. Dessutom har vi valt att inte använda diskussioner som kräver login för att läsa. Utifrån detta har vi frångått samtyckeskravet.

Konfidentialitet

Konfidentialitetskravet rör den enskilda personens skydd för identifiering genom att vissa personliga uppgifter kan fingeras (Vetenskapsrådet, 2012). De hemsidor vi valt säljer tjänster till allmänheten där innehavarna använder sina namn och kontaktuppgifter och döper sina hemsidor i form av några ord eller ett ord. Etiska ställningstaganden har rört hemsidainnehavarnas behov av skydd för identifiering och om de enskilda personerna kan lida skada om vissa uppgifter inte fingeras. Uppgifterna rör personlig information och hemvist. Eftersom sidorna är offentliga och sker utifrån ett kommersiellt intresse av innehavarna, gör vi bedömningen utifrån tidigare resonemang om samtyckeskrav, att det finns ett viktigt allmänintresse (NESH, 1999; Sveningsson et al., 2003; Sveningsson, 2003; www.aoir.org). Vi har valt att inte använda oss av uppgifter som rör hemvist och kontaktuppgifter men i övrigt valt att använda de enskilda personernas benämningar av sig själva och de texter som erbjuder försäljning av terapi och gjort bedömningen utifrån ett allmänintresse. Konfidentialitetskravet för chattar rör den enskilda personens skydd för identifiering och huruvida deltagarna kan lida skada och bli igenkända. Även om användarna har olika nicknames/pseudonyms och att samtalen sker i ett offentligt forum utan inloggningskrav, kan dessa personer ändå uppleva att umgänget är viktigt och även verkligt utanför internet samt att personer som är anonyma inom en chatt, ändå kan kännas igen av andra chattmedlemmar (Bechar-Isreali, 1999; Sveningsson et al., 2003). Användarnas namn är ofta knutna till ämnet i diskussionstråden och ändras namnet i chatten, kan innebörden som lagts in i namnet, leda till att relevansen minskar, t.ex. anspelningar eller faktorer som är betydelsefulla för just det chattforumet (Sveningsson et al., *ibid*). Vi har valt att behålla pseudonymen/nicknames på chatten men ändrat namnen på de två portaler vi använt. Vi har också valt att inte använda några personuppgifter som rör namn utanför nätet, hemvist etc. Även om användarna inom samma grupp på nätet kan identifieras inom gruppen utifrån deras nätidentitet bedömer vi skyddet vara förstärkt då en identitet bara kan kännas igen om någon inom gruppen känner personen i gruppen på nätet samt utanför internet och därigenom försvåras identifiering (*ibid*).

Nyttjande

I vår forskning är de uppgifter vi samlat in, endast till för vårt forskningsändamål och därmed uppfylls nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2012).

Kvalitetsvärdering

I kvalitativ forskning menar Alvesson och Sköldberg (2010) att empirin fortfarande är mycket viktig men skillnaden är att empirin betraktas som mycket mindre entydig och enkel. I stället behandlas empirin utifrån förförståelsen att det handlar om förhandlingsbara, perspektivberoende tolkningar som förmedlas

via ett tvetydigt språk. Ibland kan detta språk vara mer eller mindre välslipat. Alvesson och Sköldberg (2010) och Kvale (1998) menar i och med detta att andra egenskaper i materialet bör få större vikt. De lyfter fram att god kvalitativ forskning bör kännetecknas av följande punkter:

- *Empirisk förankring och trovärdighet*
Genomgående i studien har vi redovisat hur vi tagit fram vårt material och bearbetat materialet. Vi har använt citat från texterna för att visa vad vi stödjer våra resonemang på. Avsikten är att läsare skall kunna följa hur vi har gjort och vad analysen och slutsatserna baserats på. Detta brukar även talas om som att redovisa för materialets tillförlitlighet och bekräftbarhet (Guba & Lincoln, 1994).
- *Öppenhet för tolkningsdimensionens avgörande betydelse*
Vi har redogjort för vår förförståelse i texten, då vi utgått ifrån att detta haft betydelse för våra tolkningar av materialet. Vi har även fört resonemang kring tolkningens betydelse och val av olika analysmetoders betydelse för resultatet i vår metoddiskussion.
- *Kritisk reflektion över politiska och etiska implikationer*
I kritisk diskursanalys är detta resonemang en mycket tydlig del av analysarbetet. Vi resonerar framför allt i diskussion och slutsatser om dessa ställningstaganden.
- *Medvetenhet om språkets tvetydighet*
Hela studien bygger på socialkonstruktionism, dvs. att vår verklighetsuppfattning skapas i språket och att språket formar och formas av våra upplevelser. Således finns ingen objektiv verklighet utan snarare en verklighet för varje människa. Detta leder till den naturliga slutsatsen att det alltid finns ett utrymme för missförstånd. Både att vi läst in andra tolkningar i texterna än vad textförfattarna avsåg och att våra läsare tolkat våra ordval på ett annat sätt än vad vi avsett.

Kvalitativ forskning kan aldrig generaliseras men istället kan vi resonera om resultatets överförbarhet (Guba & Lincoln, 1994) och/eller relevans – vad har vi för nytta av denna kunskap? Detta resonerar vi om i diskussion och slutsatser.

Resultat och analys

Hemsidor

Textanalys

Ordval - beskrivningar av bekymmer

Hemsideskribenten består antingen av en enskild terapeut; t.ex. Samtalsterapi i Stockholm med terapeuten Miriam, Familjeterapi - Professionell hjälp till par med terapeuten Philip, Dr Aseem på Familjeterapi – Du gamla, du fria eller utgöras av ett professionellt par; Par & Familjeterapi med terapeuterna Bo och Karin. Skribenterna kan också ingå i en terapigrupp som presenterar enskilda terapeuter där var och en har egna beskrivningar av bekymmer, t.ex. Terapicentrum med tolv terapeuter. En terapigrupp kan även som på hemsidan S:t Lukas Parsamtal och familjeterapi eller hemsidan Familjeterapi Västerås stad beskrivas som en grupp på en mottagning eller inkludera olika utövare av familjeterapi. Hemsidan Familjeterapi Västerås stad kategoriserar t.ex. under huvudrubriken Familjeterapi in olika professionella grupper; Familjeterapeuterna, Funktionell familjeterapi (FFT) och Nätverkscentrum.

Gemensamt för beskrivningar av bekymmer på hemsidorna är att de ofta förläggs i ett relationellt/externaliserande perspektiv, främst riktat mot parrelationen. Bekymmer rör svårigheter som uppstår i relationen mellan två personer, t.ex. kommunikationssvårigheter. Bekymmer är också riktade till specifika situationer, t.ex. skilsmässa och uppbrott, otrohet, vårdnadstvister, kriser eller när sexlivet inte fungerar. Exempel på hur bekymmer kan beskrivas relationellt mellan ett par är ur hemsidan Familjeterapi – Du gamla, du fria som lyfter fram problem i parförhållandet och vilka konsekvenser det kan få.

/.../..till exempel om ert förhållande har sparat ur, gått snett eller är på väg åt fel håll. Eller om ni ofta grälar och/eller finner fel hos varandra, eller om stämningen mellan er är mera ovänlig eller fientlig än varm och kärleksfull."

Dr Assem ur hemsidan Familjeterapi – Du gamla, du fria

Texten inkluderar enbart fokus på parförhållandet. Överlag inkluderas sällan familj som begrepp i beskrivningar av bekymmer på hemsidorna. Om barn nämns är det kopplat till vuxnas svårigheter pga. att paret t.ex. är i kris. När barn specifikt nämns vid Familjeterapi Västerås stad kan ett bekymmer beskrivas som *"ungdomar i riskzonen"*. Riskzonen innefattar en miljö där ungdomen kan utveckla ett negativt beteende. När texterna inkluderade familj innefattar det främst bekymmer som någon enskild individ har i familjen och som påverkar de övriga familjemedlemmarna. Västerås stads hemsida beskriver under rubriken

Nätverkscentrum, familj relaterat till kriser som kan uppstå i familjen i olika faser, t.ex. när barnen är små, tonåringar i familjen och när nya familjekonstellationer bildas.

Hemsidorna beskriver också ofta bekymmer utifrån ett individinriktat perspektiv med internaliserande beskrivningar och ord där bekymret är något som finns i en individ. Det kan t.ex. som terapeuten Miriam beskriver från hemsidan Samtalsterapi i Stockholm, röra sig om att individen bär på en känsla som får konsekvenser, t.ex. att inte duga och känna sig värdefull och därmed uppstår olika slags problem.

”Somliga människor har av olika skäl inte någon familjetillhörighet. Kanske i viss grad av eget val, men ofta ofrivilligt. Känslan av ensamhet är utbredd och tilltagande. Orsakerna kan i många fall bero på något som har hakat upp sig i den egna inre världen, något som inte fått komma till uttryck. En rädsla kanske för att inte duga, inte vara tillräckligt bra. Inte tro sig om att kunna vara värdefull som människa, för en annan människa.”

Miriam's textresonemang innefattar således en beskrivning av orsaker som kan bero på något som sker inom en individ. Det får olika konsekvenser för den enskilda individen.

Några texter beskriver bekymmer utan att konkretisera vad som egentligen är bekymret. En av de tolv terapeuterna på Terapicentrum räknar i punktform upp olika bekymmer där ordet ”hbt” (homo-, bi- och transexuell, författarnas kommentar) innefattas utan närmare specificering kring vad bekymret skulle kunna innefatta. Hemsidan Familjeterapi Västerås stad beskriver att ”*någon är föremål för utredning*” och därför kan familjeterapi vara bra som hjälp. Hemsidan Familjeterapi - Professionell hjälp till par tar också upp olika bekymmer där en av punkterna innefattar en beskrivning att innan två personer flyttar ihop kan det vara lämpligt med familjeterapi.

Ordval - beskrivningar av familjeterapeutisk hjälp

Terapeuternas hemsidor har namn som på olika sätt är relaterade till familjeterapi. När familjeterapi definieras innehåller det dock många olika beskrivningar. T.ex. kan en hemsida som Samtalsterapi i Stockholm innehålla ordet familjeterapi vid sökning på Google men både på välkomstsidan och i texten talar terapeuten om samtalsterapi. I vissa hemsidetexter används inte heller familjeterapibegreppet som lösningar på bekymmer mer än att namnet finns på den specifika hemsidan. T.ex. beskriver Terapicentrum på sin välkomstsida att de erbjuder familjeterapi men ingen av de tolv terapeuterna använder ord som familjeterapi i sina presentationer. Således beskriver terapeuterna familjeterapi som t.ex. par- och familjeterapi, samtalsterapi, familjeterapi online, familjeterapi (par), familjeterapi och konflikthantering och parterapi, nätverkscentrum, funktionell familjeterapi, samtal för par, partneranalys, familjearbete, familjesamtal, parsamtal eller familjerådgivning.

Mångfalden av beskrivningar innefattar även länkar på flera hemsidor. Dessa innefattar ytterligare benämningar av familjeterapi, t.ex. psykoterapi eller parpsykoterapi. Mångfalden avspeglas även i texternas beskrivningar av lösningar på hemsidorna. Familjeterapi inkluderar lösningar kopplat till relationella/externaliserande perspektiv, lösningar som ibland inkluderar familjen som en del av lösningen på bekymmer samt lösningar som är mer individuellt inriktade till en enskild individ med bekymmer.

Gemensamt för de lösningar som är kopplade till relationella/externaliserande perspektiv, rör att lösningen sker i relation till en partner där terapin bidrar till att t.ex. ”känna”, ”lösa”, ”lära sig”, ”uppmärksamma”, ”medvetandegöra”, ”se saker”, ”dela”, eller ”bearbeta”. Precis som vid bekymmer, nämns barn bara i relation till vuxnas bekymmer. Lösningarna beskrivs sällan med konkret innehåll utan texterna utgår från mer generella beskrivningar och kan exemplifieras genom följande uttalande av terapeuten Peeter på Terapicentrum:

”/.../Under en samtalsserie på vanligtvis tio samtal får du träna enkla och effektiva metoder som så att du kan förhålla dig på ett annat sätt till det du upplever som svårigheter. Efter samtalen ska du kunna möta din livssituation på ett mer konkret sätt.”

Terapeuten Peeter beskriver både antalet samtal som krävs och att terapin handlar om att träna sig på olika sätt men specificerar inget mer kring vad de enkla och effektiva metoderna består av.

Familj inkluderas oftast som en del av lösningen av de bekymmer som uppstår. Hemsidan Familjeterapi Västerås stad beskriver under rubriken Familjeterapeuterna hur det kan gå till och använder ordet familjearbete. Med detta menas då att terapeuten samlar så många som möjligt av de familjemedlemmar som berörs av ett problem för att kunna göra en planering och sätta upp mål. Därefter beskrivs hur målen planeras gemensamt. Lite längre ner på sidan kommer rubriken Nätverkscentrum och där nämns ordet familjeterapi och sedan kommer psykoterapibegreppet in i texten som en förklaring. Således används flera begrepp på hemsidan.

Hemsidan Familjeterapi Västerås stad är ett exempel på hur olika ord används för att beskriva lösningar i form av familjeterapi. Samma hemsida beskriver även under rubriken Funktionell familjeterapi som är en underrubrik på hemsidan, att denna form av familjeterapi kan leda till att en ungdoms beteende kommer ändras genom att familjens relationer och kommunikationen i familjen utvecklas. Ett utvärderingssystem inkluderas därefter i texten som ett led i behandlingen. Andra exempel på ordval när familj inkluderas i lösningar lyfter in familjens betydelse i behandlingen, dvs. den beskrivs som en resurs där allas synpunkter kan komma med.

Hemsidorna erbjuder också individuella lösningar riktat till enskilda individer med bekymmer. Det kan handla om en individs längtan efter att leva i en nära relation med en partner, en önskan att kunna få en bättre kommunikation med kollegor, barn eller partner eller att psykoterapi kan ses som en möjlighet att stanna upp och samtala om sin livssituation.

Flera texter, t.ex. Terapicentrum och dess tolv terapeuter, använder ordet familjesamtal som lösning men ingen beskrivning ges av innehållet mer än att det t.ex. är två terapeuter som deltar, en man och en kvinna.

Transivitet

Fokus i analys om texters transivitet, är om händelser/processer och personer beskrivs i passiv eller aktiv form. De flesta texterna beskriver klienten som objekt, t.ex. genom etiketteringar av presumtiva klienter. Detta sker genom att ord används med t.ex. beskrivningar som att *"de ser inte sina barn"*.

Beskrivningar tar även upp huruvida de presumtiva klienterna kan ha olika oförmågor, t.ex. pga. att något har skett inom en person som inte kommer till uttryck och därmed uppstår bekymmer. Samtalsterapi i Stockholm benämner den presumtiva klienten som att något *"hakat upp sig inom en person"*. Därefter beskriver terapeuten hur individen inte har kontroll längre och därför behöver samtalsterapi. Ord som *"att bli medveten"*, dvs. att den presumtiva klienten blir medveten om känslor eller *"icke fungerande mönster"* används också i flera texter och personen urskiljs från texten som en individ med möjlighet att kunna påverka sin situation. Exempel på hur texten kan beskriva en presumtiv klient ur ett mer objektifierat perspektiv är uttalanden på hemsidan Par & Familjeterapi där terapeuterna Bo och Karin använder sig av ordet *"utagerande människor"* för att beskriva hur den ena terapeuten är bättre på att möta denna typ av människor.

"-Bo är mer direkt, ger sig inte utan ställer frågor tills han förstår. Han blir sällan förvånad eller upprörd, och är bättre än jag på utagerande människor."

Den presumtiva klienten beskrivs i många texter med diffusa ordval som *"de flesta människor"*, *"i många fall"*, *"somliga människor"*, *"tillstånd att komma till rätta med"*. Ord som *"något"* eller *"någon"* används i texterna. Objektifieringen i ordval urskiljs t.ex. på hemsidan Familjeterapi Västerås stad under rubriken Funktionell familjeterapi där ordet utvärderingssystem benämns som hjälpmedel att se vad som är problemet. Vidare beskrivs i texten synen på den presumtiva klienten med ord som ungdomar och riskmiljö och därefter görs en koppling till olika konsekvenser.

"Ibland hamnar ungdomar i riskmiljöer som kan äventyra och skada ungdomens hälsa och utveckling. Det kan leda till ökad skolfrånvaro, attitydsproblem, utagerande beteende, brottslighet eller alkohol- och narkotikaanvändning."

Texterna innefattar även beskrivningar av presumtiva klienter som aktivt handlande subjekt, både som självständiga individer men också utifrån relationen och interaktionen mellan klienterna och terapeuten. Terapeuten på hemsidan Familjeterapi – Du gamla, du fria använder sig av ord som att *”vara överens om alla övningar”* eller att *”klienten har ett eget ansvar”*. T.ex. en av frågorna som ställs till paret är om vad partnern kan göra själv? Ett annat exempel på när den presumtiva klienten/-erna beskrivs som aktivt handlande subjekt är hemsidan S:t Lukas Parsamtal och familjeterapi som beskriver familj med ord som *”resurs”* och behovet av att blanda in familjen vid bekymmer och att det är viktigt att allas röster blir hörda.

”En utgångspunkt vi har, är att vi ser familjen som en resurs. Därför är det viktigt att familjen blir delaktig när någon eller några i familjen inte mår bra, så att allas synpunkter kan få komma fram.”

(På hemsidan är vissa ord kursiverade: familjen som en resurs, delaktig, allas synpunkter, författarnas kommentar)

Händelser och processer där deltagarna beskrivs som aktiva aktörer sker främst genom att terapeuten själv beskriver sin egen insats. Detta kopplat till de lösningar som erbjuds pga. presumtiva klienters bekymmer. Terapeuter lyfter in sig själva som aktiva aktörer både genom sina privata och professionella erfarenheter. Texterna innefattar även beskrivningar hur terapeuten själv är den som klienten har möjlighet att ta hjälp av. I flera texter används ord som *”jag vet”*, *”tillstånd som går att komma tillrätta med”* eller att terapeuten själv är den som förmår vara med och formulera/omformulera sanningar som lett till svårigheter i livet. Beskrivningar där terapeuten lyfter in argument om sig själv som den som är aktivt handlande kan exemplifieras genom hemsidan Par & Familjeterapi med terapeuterna Bo och Karin. De har flera resonemang där de beskriver sig själva både personligt och hur de tänker att de har vissa saker som andra terapeuter saknar. Först benämner Bo och Karin hur familjeterapeuter har olika rädslor av olika skäl där de själva förordar en mer konfrontativ hållning mot klienter. Bo beskriver det som att:

/.../...många familjeterapeuter är dåliga på att tala klarspråk med sina klienter av rädsla att stöta sig med någon.”

Vidare fortsätter Bo med att beskriva hur han föredrar det han benämner som brutal ärlighet och förklarar detta med att:

”En inlindad konfrontation kränker många gånger klienterna mer än ett brutalt meddelande. Men för det krävs att man tycker om personen.”

I slutet av texten beskriver Bo att personen, dvs. terapeuten, är viktig i arbetet med klienterna:

"Jag tror att personen är viktig. Någon som har levt livet och som står ut med ångest. En människa som levt med en och samma hela livet kan ha svårt att ta till sig att liv kan levas på andra sätt. Att själv ha gått på pumpen behöver inte vara till en nackdel."

Modalitet

Det sista steget på textnivån handlar om modalitet, dvs. hur starkt terapeuten understryker sina resonemang. Det kan handla om att använda ord som t.ex. kan, tror, behövs, måste, skulle, vet. Flera resonemang innefattar påståenden som både innehåller hög grad av instämmande och mindre grad av instämmande, dvs. ett resonemang kan innefatta båda delarna. T.ex. uttrycker terapeuten Miriam på Samtalsterapi i Stockholm hur *"känslan av ensamhet är utbredd och tilltagande"*. Påståendet innehåller hög grad av säkerhet för att i nästa mening innefatta en lägre grad av säkerhet där terapeuten beskriver att orsakerna i många fall kan bero på olika saker inom en person. I ett tredje påstående fortsätter Miriam med hög grad av säkerhet och säger *"jag vet av erfarenhet att många av de här tillstånden går att komma tillrätta med.../..."*. Exemplet tydliggör hur en text kan blanda olika slags påståenden som underbyggs med både säkra och mindre säkra påståenden om varandra.

Texterna som innefattar hög grad av instämmande utgörs av bestämda uppfattningar utan tveksamheter. Uttalanden kan t.ex. handla om uppfattningar om psykoterapi och S:t Lukas hemsida Parsamtal och familjeterapi beskriver psykoterapi utifrån en bestämd uppfattning som att:

"I psykoterapi vänds uppmärksamheten in mot den inre verkligheten där tankar, fantasier, bilder, känslor och kroppsförnimmelser finns. Vår inre värld påverkar hur vi ser på omvärlden."

När påståenden understöds av mindre grad av instämmande lägger terapeuten i sina påståenden in ord som *"tror"*, *"finns möjlighet"*, *"kan få hjälp med"*, *"har oftast"*, *"kan resultera i viss grad"*, *"kanske för att"*.

Många hemsidor blandar således resonemang och uttalanden som är tvärsäkra och uttalanden med mer tveksamheter i samma text. Blandningen av modalitet ger hemsidedeförfattarna möjligheten att ge tydliga uttryck för åsikter om hur saker och ting är, att ge ett säkert och expertliknande sätt att uttala sig i kombination med att i nästa andetag uttala mer tveksamheter och lämna utrymme för alternativa sätt att förstå företeelsen på.

Analys av den diskursiva praktiken

Texternas intertextualitet undersöker textens sammanhang/kontext och hänvisningar till andra texter och diskurser.

Manifest intertextualitet

När vi undersöker manifest intertextualitet letar vi efter tydliga citat med källhänavigelser och länkar till andra texter. Detta finner vi främst på den enda kommunala hemsidan; Familjeterapi Västerås stad. Länkarna går till *Samrådsforum* och *Socialstyrelsen*. Den första länken rör familjeterapi och vad det är och den andra länken beskriver funktionell familjeterapi.

Hemsidan S:t Lukas Parsamtal och familjeterapi har en länk som går till huvudsidan för hela S:t Lukas där ordet parpsykoterapi nämns i rubriken.

Ytterligare länkar hemsidorna hänvisar till är inom psykologiska områden, t.ex. Psykologtidning och webbsidan Psykologguiden på internet, Beteendeterapeutiska föreningen, Föreningen EMDR, Sveriges Riksföreningen Psykoterapi Centrum, Svenska föreningen för Psykisk Hälsa (SFPH) och Sveriges psykologförbund. Länkar till RFSU görs och till ett chattforum som vänder sig till föräldrar – Föräldranätet.

Förutom dessa sammanhang, sätter hemsideskribenterna in olika hänvisningar till länkar som rör gestaltterapeutiska områden genom t.ex. länk till Gestaltakademien. Även olika former av alternativa former av behandling länkas till, t.ex. Huma Nova. Hänvisningar till organisationsutveckling görs genom t.ex. AGSLO och företagsutveckling genom hemsidor som t.ex. Pactor Partners HB (ett privat företag för större organisationsarbeten).

Ibland förekommer också att hemsideskribenten har länkhänvisningar till många olika områden som inte rör familjeterapi, t.ex. Dr Aseem på hemsidan Familjeterapi Du gamla, du fria. Det blir så mycket länkar på denna hemsida att det tillslut inte betyder något, dvs. det går inte att förstå vad Dr Aseem vill sätta sig i för sammanhang.

När vi tittar på hemsidan Familjeterapi Västerås stad ser vi att de i sin beskrivning på Nätverkscentrum, plagierat sin förklaring av familjeterapi från Samrådsforum. De har inte uppgett att de har tagit texten därifrån så det är inte en tydlig manifest intertextualitet.

Det vi ser är att hemsideskribenterna, dvs. terapeuterna, företrädesvis använder länksystemet för att visa sin tillhörighet till olika psykologiska skolor och samhällsorgan, dvs. ett sätt att underbygga sin trovärdighet.

Interdiskursivitet

Interdiskursivitet handlar om vilka diskurser skribenten använder i sina texter och resonemang. Detta är öppet för tolkningar.

Den internaliserande diskursen: Texterna använder sig av internaliserande språkbruk och förklaringar som skulle kunna innefattas inom t.ex. psyko-dynamisk teori och praktik; ”*det inre påverkar*” eller ”*att något hakat upp sig*”

inom en person” eller att ”ursprungsfamiljen påverkar våra framtida förhållningssätt”. Även andra metoder inom psykoterapifältet citeras i texterna, t.ex. kognitiv beteendeterapi med fokus på tanke, känslor och beteende hos en individ. Individperspektivet kan också beskrivas i termer av att självförverkliga sig genom att utveckla inre resurser eller sätta upp mål med livet.

Den externaliserande eller relationella diskursen: Texterna innefattar citat och resonemang som bygger på ett externaliserande språkbruk och förklaringar, t.ex. genom ord som skulle kunna tolkas finnas inom systemteoretiska diskurser med förklaringsmodeller härledda från strukturell familjeterapi eller språkssystemisk familjeterapi. Terapeuten Philip på hemsidan Familjeterapi – Professionell hjälp till par använder ord som skulle kunna finnas inom den systemteoretiska diskursen när han beskriver vad familjeterapi är:

”/.../.medvetandegöra samspel, den verbala kommunikationen, den känslomässiga interaktionen, kroppsspråk, maktkamp och positionering.”

Även på hemsidan Familjeterapi Västerås stad används ordval som kriser för en familj kopplat till småbarnsperioden, nya familjekonstellationer eller tonårsfasen och begreppen skulle kunna härledas till en systemteoretisk diskurs.

Diskurs - terapeuten som expert: Texterna beskriver terapeuternas erfarenheter och titlar och förstärker dessa genom att lägga till lång erfarenhet av socialt arbete inom privat-/offentlig verksamhet med hänvisningar till olika utbildningar. Titlar och utbildningsår underbygger terapeuternas beskrivningar av sig själva, t.ex. att vara en erfaren certifierad FFT-terapeut. Terapeuterna tar upp ansvarsområden, t.ex. ansvarig för Föräldranätet. Grundtitlar och vidareutbildning kan röra att vara certifierad FFT-terapeut, socionom, psykolog och legitimerad psykoterapeut. Beroende på vilket sammanhang terapeuten vill förknippa sin text till, finns också beskrivningar av andra yrken parallellt med en terapeutisk utbildning som t.ex. lärare inom hälso- och sjukvård. Flera terapeuter beskriver också kompetenser inom alternativa behandlingsformer, t.ex. att ha erfarenhet av rörelseterapi, vara eurytmterapeut och tankefältsterapeut. Ord som förstärker terapeuten som expert kan också underbyggas genom att terapeuten hänvisar till begrepp som kan härledas till forskning inom den evidensbaserade praktiken som t.ex. beprövade metoder, effektiv, utvärderad.

Dr Aseem på hemsidan Familjeterapi – Du gamla, du fria använder två diskurser samtidigt. I den första beskriver han sig som Dr Aseem, dvs. Dr - doktorerad/läkare/terapeutdiskurs och på den andra presenterar han sig som astrolog Aseem och skulle kunna innefattas inom diskursen astrologi. Han byter även utseende i dessa två diskurser med olika fotografier. Det första fotot som är svart/vitt visar Aseem som Dr och bilden föreställer en rakad man med

bakåtkammat hår med vit skjorta och mörk tröja. Det andra fotot är ett färgfoto där samma man har skägg, röd kostym och spåkula.

Diskurs - den personliga terapeuten: Flera texter innefattar tillägg som rör terapeutens personliga erfarenheter, t.ex. att själv haft svårigheter i livet kan bidra till att vara en bra terapeut. Detta kan exemplifieras av terapeuten Katja på hemsidan Terapicentrum. Katja har också en egen hemsida och hon beskriver om sina personliga erfarenheter som kan vara till nytta i det terapeutiska arbetet. Information kan även ges att en terapeut har vissa specialintressen. Terapeuten Elisabeth på Terapicentrum berättar t.ex. att hon är amatörkock med förkärlek till vegetarisk och koreansk kokkonst, att hon gillar ekologiska råvaror och har en egen trädgård.

Diskurs - försäljning av handelsvaror: Texterna innefattar olika försäljningar. Förutom terapi, säljer terapeuterna tjänster som rör företagsutveckling eller organisationsutveckling. Hemsidorna säljer också webbtjänster som vänder sig till företag i ledarskapsfrågor.

Analys av den sociala praktiken

Kommersialisering av samhället i stort

Hemsidorna ingår i en vårdsektor som har kommersiella intressen. Terapeuten vill sälja en produkt: terapi av olika slag. Hemsidorna har även kommersiella tilläggsprodukter som t.ex. uthyrning av lokaler eller terapi via internet som individer kan betala för och få webbsvar. Runt hemsidorna kan således olika tjänster erbjudas. Kommersialiseringen sker genom terapeuters ordval och benämningar som kan sättas in i olika diskurser som skulle kunna ses som förstärkning av den kontext terapeuterna vill verka och synas inom. Terapeuterna beskriver sig som experter och detta tydliggörs i deras resonemang där de lyfter in sig själva och sin kompetens och förmåga; de blir således aktiva agenter.

Beroende på vilken inriktning hemsidorna har gällande försäljning av tjänster, presenteras olika kontexter. Inom alternativa behandlingsformer kan t.ex. terapeutens egen erfarenhet vara en markör för att understödja den tjänst som säljs, dvs. terapi. Dessutom har många terapeuter andra varor till försäljning. T.ex. beskriver en av terapeuterna på hemsidan Terapicentrum att denne kan hjälpa människor och organisationer att utveckla sig själva och texten innefattar många exempel och situationer kring vad terapi skulle vara bra för, kopplat till ett individfokus. I en bisats nämner samma terapeut att denne också erbjuder par en samtalsserie utan att precisera vad det gäller:

/.../...skräddar syr och leder även stresshanteringsprogram med mindfulness som bas, och ger samtalsserier för par tillsammans med.../.../.

Familjeterapibegreppet används i rubriksättning på hemsidor som den presumtiva klienten får upp vid sökning på Google men vid närmare läsning av hemsidorna finns sällan några ord eller beskrivning av detta begrepp. Det blir mer ett ord som hemsidedeförfattarna dvs. terapeuterna använder för att Google skall hitta hemsidan och leda konsumenter som söker på detta begrepp till hemsidan. Terapeuterna väljer således att ha med begreppet men innehållsmässigt finns få beskrivningar. På hemsidan Familjeterapi Västerås stad beskrivs även FFT-terapeuten som certifierad och det skulle kunna uppfattas som en markör och varudeklaration i en vårdsektor som handlar om att sälja tjänster av kvalitet.

Intimisering av familjegemenskapen i det radikala postmoderna samhället i Skandinavien

Teorins resonemang, den pågående individualiseringen i samhället, tycker vi oss kunna se i hemsidematerialet kopplat till de bekymmer som terapeuterna beskriver. Dels genom att bekymmer där familjeterapi skulle vara bra, riktas mot par och dels genom att terapeuten riktar sig direkt till individer. Parrelationen och dess bekymmer är bekymmer som kan ses på en personlig- och privat arena och på hemsidorna uttrycks dessa arenor kopplade till hur par hamnar i svårigheter pga. bristande kommunikation och relationssvårigheter. Vi ser inga resonemang som rör bekymmer som härrör från struktur- eller samhällsnivå. Texterna beskriver ofta parets relation utifrån förutsättningen av frivilliga val byggda på kärlek och sexuell lust och lösningar är ofta kopplade till parets svårigheter relationellt. T.ex. uttrycks detta på hemsidan Familjeterapi – Du gamla, du fria där terapeuten förmedlar bilden av paret som att det funnits mycket positivt tidigare och möjligheten att hitta tillbaka till varandra igen:

"Ni måste ha en förlåtande attityd till varandra och respektera varandras olikheter och personligheter på gott och ont. Vi är alla människor och vi kan göra fel. Ofta märker man ju inte allt själv, man blir liksom hemmablind på sig själv. Försök att börja om på nytt och komma över det gamla. Krama om varandra ordentligt nu!!"

Strävan till självförverkligande, dvs. att hitta egna mål, att må bra och känna lycka avspeglas i hemsidetexterna. Terapeuterna radar upp bekymmer som kan tänkas uppstå främst inom en individs privata- och personliga arena där individen både ska skapa sin egen lycka och samtidigt ingå i en parrelation/familj. Den offentliga arenan, t.ex. arbetets sfär eller den sociala arenan med nätverk och vänner benämns inte i hemsidorna utan bekymmer rör ett relationellt och individuellt perspektiv. Barn nämns sällan i texterna och

intimiseringen av parrelationen tydliggörs i hemsidorna genom fokus på parets relation där eventuella barn i familjen inte står i fokus.

Chattar

Textanalys

Ordval - beskrivningar av bekymmer

När vi har gått igenom allt material från chattediskussionerna ser vi en tydlig trend av att förlägga bekymmer inom individen. Ofta förekommer resonemang som handlar om att en person har haft en dålig barndom/uppväxt eller att den är psykiskt sjuk eller defekt, har inre psykologiska bekymmer som t.ex. dålig självkänsla eller bekräftelsebehov och att detta i sin tur leder till relationsproblem.

"Bor ihop med en sambo på 38 år. själv är jag 31. Han har trasslig uppväxt, föräldrar som är Jehovas, placerad i familjehem i tonåren, umgåtts med "fel" människor hela sitt liv m.m. Även måttliga alkoholproblem som han så klart vägrar erkänna. Blir aggressiv i samband med alkohol och dricker alldeles för mycket ca 3 ggr i månaden. Då gör och säger han vad som helst, slår sönder saker, kommer inte hem alls. Han har ett välbetalt arbete som han sköter, har precis bytt arbete efter 12 år på samma företag och det arbetet skötte han sådär. Själva arbetet sköter han men han är ofta sjukanmäld, sena ankomster m.m. Han har även betalningsanmärkningar. 50 papp hoss fogden"

Anonym (trött) i "Allt är sambos fel. Han skiter i ALLT!!"

En annan inte så ovanlig beskrivning är parets olika behov av närhet och sex. Detta kan uttryckas på minst två olika sätt. Dels kan det formuleras som ett bekymmer förlagt inom en person – han vill inte ha sex, hon är för trött för sex. Dels kan det förläggas i relationen som ett mer relationellt beskrivet bekymmer – vi har olika behov av sex.

Det förekommer också resonemang som handlar om missbruk. Detta sorterar vi in som ett resonemang om biologi då chattarna talar om missbruk som en sjukdom.

Vi finner inga resonemang om samhälls- och strukturproblem som något som blir ett bekymmer, t.ex. arbetslöshet, ekonomisk press, många timmar på arbetsplatsen, samhällets bild av "den perfekta relationen eller idealfamiljen" förutom i en chatt; "analysera min otrohet". Den chatten ifrågasätter den rådande samhällsnormen om monogama relationer som det enda möjliga, rätta och riktiga.

"Jag vet inte om jag inte har brytt mig om mina älskarinnor så mycket. Tvärtom har mitt liv med dem alltid börjat med den där starka passionen och jag ser ingen skillnad skillnad mellan mina känslor för dem och min fru. Jag

har snarare haft funderingar på om jag har förmågan att bli så exklusivt förälskad i en enda person. Det är därför jag har börjat fundera på om jag är disponerad för ett polyleverne."

Anonym (lätt att älska) i "Analysera min otrohet".

Vi finner inga resonemang om att barn kan vara orsak till bekymmer.

Ordval - beskrivningar av familjeterapeutisk hjälp

Chattarna kommer ganska snabbt fram till att familjeterapi är en väg till att lösa bekymmer. En vanlig tågordning för lösningar är att först försöka förändra sitt beteende själv genom att t.ex. romantisera mer, avsätta tid, göra saker ihop och/eller tala mer öppet med varandra. Hjälper inte detta är nästa steg att söka någon form av familjeterapi och i sista hand verkar separation vara lösningen. Chattarna beskriver inte att lösningen går via att tala med någon äldre klok släkting/äldre vis person eller prästen/kyrkan. Vi hittar få exempel i vårt material att personer uppmanar varandra att ta hjälp av sin familj. Enda gången vi ser detta är i "Allt är min sambos fel. Han skiter i ALLT!" av Anonym (trött) där hon får en uppmaning att flytta hem till sina föräldrar eftersom hon beskriver sig som ekonomiskt beroende av sin sambo som hon är missnöjd med. Hon får inga uppmaningar att tala med sin familj.

Orden för hjälpformen, hjälp genom samtal med flera parter närvarande, är mycket varierande. De kallas parterapi, imagoterapi, familjeterapi, familjerådgivning, parsamtal mm.

Chattarna beskriver ofta familjeterapi som något som skall hjälpa dem att kommunicera bättre, hjälpa dem att våga uttrycka tankar och känslor till varandra, att förstå varandra bättre, hjälpa dem att komma fram till gemensamma beslut, ge dem nya perspektiv eller för att hitta nya vägar.

"tack så mycket för snabbt svar.

Ja jag hoppas verkligen detta (familjeterapi, författarnas anmärkning) kan hjälpa oss. hjälpa oss att kommunicera bättre och att få honom att förstå hur lyckat det har sårat mig o hjälpa mig att få upp tilliten igen. för kan jag inte lita på honom så kommer vårt förhållande o gå i krasch, det vet jag själv."

Anonym (behöver råd) i "Klassar ni detta som otrohet eller början till det?"

Detta skulle kunna förstås som ett mer relationellt/systemteoretiskt fokus i terapin.

Dåliga erfarenheter av familjeterapi beskrivs som att terapeuten inte verkar förstå eller han/hon (partnern eller föräldern) vägrar/inte vill gå dit, eller att det blir uppenbart att man har mycket olika värderingar inom paret.

"de samtalen gick snarare i den riktningen att vi fjärmade oss från varandra. Vi landade i att vi hade helt olika förväntningar på sexlivet och att hon inte kommer att bli den hon var de första åren en gång till."

Anonym (lätt att älska) i "Analysera min otrohet".

Transivitet

Chattarna beskriver sig ofta som agenter i sina egna liv.

"kommer vi bli en hel familj igen. Jag har bedragit och ljugit för att få alkohol och undertiden har jag druckit...Nu är det tungt"

myran79 i "Ledsen"

I detta citat beskriver chattaren sig själv som handlande agent även om hon inte är nöjd med sitt handlande.

Chattarna beskriver ofta sig själva som att de har ett val att vara i relationen eller att avsluta den även om många uttrycker att det är svårt och smärtsamt att avsluta en relation. Vi kan inte se någon trend att kvinnor beskriver sig som mer eller oftare offer än män. Vi fann endast en chattediskussion där en kvinna uttrycker att hon är ekonomiskt beroende och inte kan ta sig loss pga. detta trots att hon egentligen vill (i "Allt är min sambos fel. Han skiter i ALLT!!" av Anonym (trött)).

Ett tydligt fenomen är att andra chattare ofta ifrågasätter andra som beskriver sig som offer medan en chattare som tydligt tar ansvar för sin situation uppmuntras och bekräftas.

Modalitet

Modaliteten varier kraftigt bland olika chattare. Ofta uttrycker den chattare som söker hjälp eller dryftar sina bekymmer, osäkerhet. De chattare som svarar upp på frågorna uttrycker sig ibland mycket säkert och visst. Det framgår sällan på vilka grunder de gör detta. Nedan citat uttrycker tydliga åsikter "du gjorde fel" men lägger till "tycker jag" vilket lämnar visst utrymme för att man kan tycka annorlunda för att i nästa resonemang tydligt hävda mammans rätt att känna som hon gör.

"Sorry, men du gjorde fel där tycker jag. Din mamma har rätt till att känna som hon gör, precis som du. Du måste ju också lyssna på henne....Och hon måste inte gå i terapi med dig om hon inte vill, jag gillar inte heller terapi och hade blivit arg om jag fått ett sånt ultimatum faktiskt. Denna gång tycker jag du gjorde fel."

alle i " hoppas jag kan lägga henne ifrån mig"

Det finnas även andra chattare som försöker hjälpa till men som uttrycker sig mer försiktigt med öppningar för att saker och ting kan förstås på många andra sätt.

”bråkar gör man ju lite till mans, men det låter som om era bråk är väldigt okonstruktiva. Jag menar- vad är det för barnsligheter att hålla på att hota med och vilket offer han verkar se sig som – stackars honom liksom! ☺ Jag vet inte vilken ”roll” du tar på dig i bråken men det låter som om de hamnar på en trist nivå”

Vardagliga i ”Vad händer?”

Detta citat visar ett sätt att formulera sig på där chattanvändaren lämnar utrymme för att det kan vara på många sätt och att hon inte helt säkert vet, dvs. en mycket lägre grad av instämmande.

Analys av den diskursiva praktiken

Manifest intertextualitet

Chattarna använder få länkar (en form av manifest intertextualitet). Vi fann endast tre tydliga länkhänvisningar. En i ”Vad ska en relation ge?” av Luddtussen där hon i sin diskussion, hänvisar till en tidigare diskussion som förekommit på samma portal. Denna diskussion är hon mycket kritisk till då hon tycker att den har inslag av att kvinnor gör sig till hjälpare, ”Florence Nigthingales”, och frågan blir ”är det detta en kvinna ska få ut av en relation?”. De två andra länkhänvisningarna finns i samma diskussion ”Vad ska en relation ge?”. Den ena är till Ica kuriren.se och den andra till en Cai Bellanders hemsida. Båda är tips om Imagoterapi för ett lyckligare kärleksförhållande.

*”Jag vet par som fått otrolig hjälp att återfinna kärleksen för sin partner med hjälp av imagoterapi, att tex åka på en workshop tillsammans en helg med imagoterapeuter. skulle det kunna vara något för er tror du? Det finns en del artiklar att läsa om imagoterapi på nätet, här är ett par exempel:
<http://www.icakuriren.se/Kropp-Sjal/.....e-aktenskapet/>
<http://www.caibellander.se/page19.html>”*

sisla i ”Vad ska en relation ge?”

I ovan citat ser man i resonemanget att länkarna är på plats – bara att klicka på för att komma till de nämnda sidorna.

Vi finner inga direkta citat med källhänvisningar i chattmaterialet.

Interdiskursivitet

När vi undersöker vad chattarna använder för andra diskurser i sina resonemang dvs. interdiskursivitet, är det lite svårare och lämnar utrymme för tolkningar. Vi tycker dock att vi kan se några större strömningar.

Den internaliserande diskursen: Vi finner flera resonemang om dålig barndom som orsak till dåligt samliv som vuxen. Detta skulle vi kunna tolka som en psykodynamisk diskurs. T.ex. i ”Allt är min sambos fel. Han skiter i allt” av Anonym (trött) där hon skriver om en trasslig uppväxt med föräldrar i Jehovas vittnen och familjehemsplaceringar som orsaken till bekymren i sin relation. Även i ”Klassar ni detta som otrohet eller början till det?” av Anonym (behöver råd) skriver kvinnan om sin man som bortskämd sedan barndomen av sin mor som t.o.m. brer smörgåsar till sin egen make.

Ytterligare ett internaliserande resonemang om bekymmer som återfinns i materialet skulle kunna benämnas som den biologiska och genetiska diskursen. Trötthet, hunger och stress leder till att man lättare fräser hävdar Liz i ”Vad händer” av Övergiven. Det finns även resonemang om otrohet och benägenheten att vara otrogen och att detta skulle vara genetiskt betingat utifrån överlevnad i ”Analysera min otrohet”.

”Kvinnor är mycket mer revirtänkande och vill känslomässigt äga sin partner. Rent genetiskt vill ju kvinnor bygga bo och föda barn. Till man väljer hon (för det är i de allra flesta fall kvinnan som väljer!) helst en man som går ut och jagar föda (pengar) som han bär hem till boet och en man som tilltalar hennes önskemål när gäller sätta avkomma till världen. Det är ofta undermedvetna val, därför förnekas de ofta av kvinnor, men de är trots allt vetenskapligt bevisade.”

Anonym (en riktig man) i ”Analysera min otrohet!”

Det här resonemanget tolkar vi som att höra till en diskurs om genetik, evolution och biologiskt arv i kombination med en vetenskapsdiskurs.

Det finns resonemang som tyder på Minnesota/12-stegsresonemang och därmed missbruk som sjukdom med hänvisningar till AA (Anonyma Alkoholister) och CA (Cocaine Anonymous). Myran79 i ”Ledsen” skriver och berättar att hon har missbrukat och undrar hur hon ska ta sig och familjen igenom detta. Hon får då svar om att kämpa på och att det är en sjukdom.

Den externaliserande eller relationella diskursen: Vi finner några resonemang om mönster, vanor och samspel som vi skulle kunna kalla en systemteoretisk förklaringsmodell, t.ex. i ”Vad händer ” av Övergiven. Här talar Liz (en av hjälparna).

”När man bråkar och tjafsar för ofta så blir det en vana och ett mönster som tar över och äter upp förhållandet”

Liz i "Vad händer?"

Detta resonemang lyfter fram mönster och vanor. Just detta resonemang har dessutom inslag av externalisering – när mönster lyfts ut och äter upp människors relationer.

I vårt material ser vi att chattarna överlag inte är så noga med att underbygga/bevisa vart de tar sina resonemang ifrån.

Analys av den sociala praktiken

Kommersialiseringen av samhället i stort

Det ter sig i vårt material som att terapi håller på att normaliseras och förflyttas till att idag vara en lösning på vardagsbekymmer inom en relation. En individ behöver inte vara allvarligt psykiskt sjuk för att söka terapi.

*"Då låter det ju som att ni är på samma spår iallafall!
Skaffa barnvakt och åk bort en helg. ta det lugnt & prata om hur ni
upplever att er relation har förändrats. vad ni är nöjda/missnöjda med.
hur ni kan förändra det. hur ni kan se till att inte parrelationen glöms bort
i familjelivet. Upptäck varandra på nytt så att säga, planer med livet,
drömmar, tankar..
Avsätt en heldag i månaden minst. när ni har barnvakt och gör nåt på tu
man hand. Ät middag ute, gå på bio, är hemma och ser film, bowlar...
Ge det ett par veckor, och om ni inte känner att relationen kommit framåt
kanske ni ska boka in parterapi. Men de flesta problem kan man komma
över på egen hand, genom att våga prata, ventilera tankar, vara oense och
kunna diskutera."*

Anonym i "Klassar ni detta som otrohet eller bara början till det?"

Att ta kontakt med en terapeut för sin relation verkar inte ligga långt borta för många av chattarna. Denna företeelse i sig själv, skulle kunna förstås som en professionalisering och därmed kommersialisering av hjälp. Personer söker en betald och utbildad hjälpare istället för sin släkt, någon äldre vis person eller prästen/kyrkan. Denna lösning kan ses som en motsats eller ett alternativ till att köpa tjänsten/handelsvaran familjeterapi.

Intimisering av familjegemenskapen i det radikalt postmoderna samhället i Skandinavien

I vårt material utgår chattarna ifrån att det skall finnas passion och närhet hela tiden i äktenskapet. När passion inte finns är det något som är fel. Chattarna uttrycker sig ofta om sina relationer att de handlar om frivilliga val baserat på lust, intimitet och närhet. Det är inte bara en funktionell organisation för ekonomisk överlevnad och barnalstrande eller ett arrangemang mellan släkter

för att bevara mark och arv. Äktenskapet och parrelationen beskrivs som en angelägenhet för två individer istället för två släkter.

"Jag är ihop med min man eftersom jag är så himla kär i honom. han är mitt allra bästa sällskap, alla kategorier, det finns ingen jag hellre tillbringar en dag med oavsett vad vi gör. jag tänker egentligen inte på vad jag kan få UT av honom, utan jag bara VILL vara med honom eftersom han är så smart, knäpp, rolig, mysig och speciell"

sisla i "Vad ska relationen ge?"

Citatet ovan tolkar vi som en beskrivning av hur syftet med familjekonstellationen har förskjutits från en ekonomisk enhet till att fylla behov av närhet och intimitet och som bygger på fritt val. Kvinnan som skriver nämner inte ekonomisk försörjning som ett alternativ och behov hon vill få ut av relationen.

Det finns mycket få chattdiskussioner som hävdar "mannens äktenskapliga rättigheter" eller "kvinnans plikt" när det gäller t.ex. sex.

"Tråkigt samliv säger du? Hon kanske trivs som det är nu. Fortsätt onanera eller gör slut, vill hon inte ha sex så vill hon inte."

Anonym i "Saknar sex och närhet...tjejen föredrar dataspel"

När vi läser kvinnornas resonemang kan vi se att de överväger om de vill och om de tycker att det är värt att stanna kvar i relationen, dvs. de upplever att de har ett val. Vi ser resonemang om att ställa krav. De uttrycker inte heller att ansvaret för hemmet och familjen och samlivet, främst skulle vara deras sfär och deras ansvarsområden. De förväntar sig samspel och samarbete. Ett exempel på detta ser vi i diskussionen "Vad ska en relation ge" av Luddtussen där hon ifrågasätter kvinnor som försätter sig i en "Florence Nightingale position" och undrar om detta skall vara målet för en kvinna i sina nära relationer. Män på chatten beskriver också att de har ett val men de har å andra sidan inte haft samma historiska utgångspunkt av beroende som kvinnor. Män på chatten uttrycker också en önskan om intimitet och försök till förhandling. Många av chattarna överväger och beskriver att de kan och kanske kommer att lämna relationen om de inte får det bättre i sin relation.

När paret beskrivs framkommer en bild av att de försöker förhandla, diskutera, övertala och/eller romantisera. Chattarna uttrycker en idé att bekymret behöver lösas ihop genom samtal, ökad förståelse, nya perspektiv och överenskommelser, dvs. ökad demokratisering och lösningen ligger i ökad intimitet och samspel, inte motsatsen.

Likheter och skillnader mellan hemsidor och chattar

Textnivå

Ordval - beskrivningar av bekymmer

Likheter: En likhet vi finner i de båda materialen är att det finns mycket av internaliserande språk där bekymmer förläggs inom individen. Felet finns så att säga inom personen. Detta kan göras med en biologisk diskurs (psykisk sjukdom, alkoholmissbruk som en sjukdom, psykopati), eller en psykodynamisk diskurs (dålig barndom, brister under uppväxten). Dessutom finner vi en diskurs om personliga egenskaper (t.ex. lathet). En annan trend är en relationell diskurs där bekymmer beskrivs i form av olika önskemål om t.ex. sexuell närhet, bättre kommunikation och att förstå varandra bättre. I båda materialen lyser beskrivningar av bekymmer i form av strukturella/samhällsbekymmer samt bekymmer relaterade till barn med sin frånvaro.

Skillnader: En skillnad vi finner mellan materialen är att terapeuterna på hemsidorna tydligare underbygger sina resonemang om bekymmer med vedertagna ord och teorier (från vårt rådande samhälle) än chattarna. Något som i och för sig inte är konstigt eftersom hemsideskribenterna skriver i sin yrkesroll och chattarna utifrån sin privata vardag.

Ordval - beskrivningar av familjeterapeutisk hjälp

Likheter: En likhet vi finner är att såväl terapeuter som chattare beskriver familjeterapi som en relativt avdramatiserad lösning som kan tas till för vardagliga relationsproblem utan att vara psykiskt sjuk. Att ta emot hjälp när bekymmer uppstår är något en individ kan göra relativt omgående. De bekymmer som beskrivs är "allmängiltiga"/vardagliga. En annan likhet är att den familjeterapeutiska hjälpen är diffus. Den heter väldigt många olika saker, t.ex. parterapi, familjeterapi, imagoterapi, familjerådgivning, familjebehandling, parsamtal, FFT, familjesamtal etc. Dessutom kan den professionella hjälparen heta många olika saker. Detta blir framför allt tydligt i hemsidematerialet men finns även hos chattarna. Ytterligare en likhet är att många lösningar handlar om individen och/eller paret. Väldigt få beskrivningar inkluderar barnen eller samhällsproblem.

Skillnader: Terapeuterna har mycket mer konkreta beskrivningar av lösningar för bekymmer, t.ex. olika övningar, ett visst antal samtal de bedömer är lämpligt, vilka som ska hålla i samtalet eller hur långa samtalen är.

Transivit

Likheter: Både hos terapeuter och hos chattare premieras att individen tar personligt ansvar för sin situation. Vare sig chattarna eller terapeuterna talar om strukturproblem, dvs. att se människor som påverkade av yttre omständigheter som man behöver förhålla sig till.

Skillnader: I chattarna beskriver många sig som aktiva agenter i sina egna liv. De upplever att de kan välja att separera och att de kan ställa krav även om de just nu inte hittar en lösning på situationen. Detta perspektiv uppmuntras av andra chattar och offerpositionen ifrågasätts av andra chattare. När chattarna skriver om familjeterapi, söker de generellt någon som hjälper dem att kommunicera, hitta fler perspektiv, bolla tankar med, dvs. inte komma med färdiga lösningar och tala om vad de ska göra. Terapeuter beskriver ofta klienterna som passiva icke-agenter. De beskriver sig ofta själva som tydliga agenter. Terapeuten behandlar den presumtiva klienten med sin expertis, dvs. terapeuten (subjektet) behandlar/”teraperar” klienten (objektet). Detta underbyggs både med ordval, t.ex. att tala om att någon är föremål för utredning och resonemang om tekniker som terapeuten ska använda på klienten.

Modalitet

Likheter: Det som blir tydligt på såväl hemsidor som chattar är att formuleringar med olika modalitet blandas mycket. Det förekommer mycket starka påståenden om hur saker och ting är och varför i kombination med mer försiktiga uttalanden om att *”det kan vara”* eller att *”det ibland är”* osv.

Skillnader: Ett mönster vi tycker oss se är att på chattarna är det ofta uppdelat att vissa personer har starka tydliga åsikter och uttalar sig med mycket pondus i frågor, dvs. är självutnämnda experter. Det är svårt att förstå på vilka grunder de gör vissa uttalanden. Andra hjälpare uttalar sig genomgående mer försiktigt. På hemsidorna finns blandning av modalitet på samma sida, dvs. först gör terapeuten ett tydligt uttalande om vad ett problem beror på för att i nästa mening ta ett steg tillbaka och lämna öppningar för andra sätt att se på det. När terapeuterna blandar olika form av modalitet i samma text ger det dem en möjlighet att göra tydliga uttalanden om saker samtidigt som de kan baka in en möjlighet för alternativa sätt att förstå samma fenomen på.

Den diskursiva praktiken

Manifest intertextualitet

Likheter: Den likhet vi finner är att både chattare och hemsidor länkar till psykologiska skolor de tilltalas av.

Skillnader: Chattarna använder sig nästan inte alls av direkta länkar eller citat medan terapeuterna använder sig mer av direkta länkar. De få länkar vi hittar i chattarna handlar om terapiformer de gillar och andra chattdiskussioner de vill hänvisa till. Hemsidornas länkar syftar till att underbygga resonemang och terapeuters trovärdighet i form av hänvisningar till psykologiska organisationer eller samhällsinstitutioner med beröringspunkter för detta område, t.ex. Socialstyrelsen eller utbildningar som terapeuten deltagit i.

Interdiskursivitet

Likheter: Både terapeuter och chattare hänvisar mycket till biologiska, psykologiska och psykodynamiska diskurser. En annan likhet är att det även förekommer en relationsdiskurs/systemteoretisk diskurs om bekymmer som uppstår i relationer, främst i parrelationen.

Skillnader: På hemsidorna hittar vi en diskurs med terapeuten som expert som vi inte finner i chattmaterialet.

Den sociala praktiken

Kommersialiseringen av samhället i stort

Likheter: I båda materialen tycker vi oss se en normalisering av terapi, dvs. man behöver inte vara psykiskt sjuk eller att någon medlem i familjen är psykiskt sjuk för att söka familjeterapi utan det kan röra sig om vardagliga bekymmer. Detta skulle kunna tänkas vara en förutsättning för en kommersialisering. Ingen vill köpa något som tabu- eller skambelagt.

Skillnad: Hemsidorna är i sig en form av annonsering, dvs. försäljning av en vara. I denna annons används ord som just nu skulle kunna tänkas vara gångbara i vårt samhälle, t.ex. evidensbaserad, forskningsbaserad eller länkar till vedertagna samhällsorgan som skriver om samma behandlingsform. Chattarnas diskussioner har mycket mer en ”kafferepskaraktär”, dvs. det är människor som delar vardagsbekymmer och trassel med andra människor för att få gensvar och reflektion, tröst och uppmuntran.

Intimisering av familjegemenskapen i det radikalt postmoderna samhället i Skandinavien

Likheter: Vare sig hemsidorna eller chattarna benämner de stora strukturomvandlingarna i samhället men både hemsidorna och chattarna formulerar sig om familjegemenskapen på ett sätt som väl överensstämmer med resonemang om hur familjegemenskapen har demokratiserats och intimiserats. Både i hemsidorna och i chattarna förekommer många beskrivningar av vad som anses vara en god och bra relation med intimitet, kärlek, jämlikhet och närhet. I både hemsidorna och chattarna finns resonemang om vad bekymmer i en relation anses bero på. Således benämns konsekvenserna av den stora samhällsutvecklingen men inte samhällsutvecklingen i sig. I båda materialen ser vi mönster av en tydlig demokratiseringsprocess, dvs. såväl terapeuter som chattare utgår ifrån att män och kvinnor är jämlika, ingen är ekonomiskt beroende eller hierarkiskt underställd eller det finns en mannens rätt eller kvinnans skyldighet. Både chattarna och hemsidorna utgår från parrelationen och nämner knappt barn.

Skillnader: I hemsidorna framträder tydligare det inslag av individualisering som nämns som ett av dragen i det radikalt postmoderna Skandinaviska samhället. Personlig lycka och framgång får en tydlig plats på hemsidorna genom beskrivningar av vad man kan få ut av terapi.

Diskussion

Resultatdiskussion

Utgångspunkten i resultatdiskussionen är att diskutera de mönster vi kan urskilja i analysen, dvs. i resultat- och analysavsnittet. Diskussionen vävs samman med teorivalen; kommersialisering av samhället i stort samt intimisering av familjegemenskapen i det radikalt postmoderna samhället i Skandinavien.

I Faircloughs kritiska diskursanalysmodell blir de sociologiska teorierna ramar för att diskutera hur den diskursiva praktiken och den sociala praktiken kan påverkas och påverka varandra när det gäller konstruktionen av begreppen familjeterapi och de bekymmer som kan vara lämpliga för familjeterapi. Genom att applicera våra sociologiska teorier på den sociala praktiken, har vi sett till helheten i vårt material och lyft ut de relevanta mönster vi funnit kopplat till studiens syfte. Syftet med studien har varit att få en ökad förståelse för hur begreppen bekymmer och familjeterapeutisk hjälp konstrueras på internet av terapeuter och chattar där vi också har undersökt likheter och skillnader mellan dessa kopplat till våra sociologiska teorier om vårt moderna skandinaviska samhälle. Utifrån detta kommer vi nedan att diskutera följande mest tydliga mönster som vi tycker oss ha sett i vårt material:

- Den okommenterade samhällsomvandlingen
- Den internaliserande synen på bekymmer och lösningar
- Normalisering, kommersialisering och expertifiering av familjeterapi
- Det diffusa begreppet familjeterapi och dess många utövare

Den okommenterade samhällsomvandlingen

I vårt material ser vi många resonemang som skulle kunna förstås utifrån den strukturförändring som Dencik et al. (2008) talar om, dvs. demokratisering och därmed intimisering av familjegemenskapen. En tydlig trend är att chattarna söker såväl kärlek, kamratskap och psykologisk närhet i sina relationer. De utgår ifrån att det skall finnas passion och en levande sexualitet i relationen och de talar om möjligheten att välja bort en relation de inte är nöjda med. Även i hemsidematerialet kan vi se att terapeuterna uttrycker idéer om jämlika relationer med kontinuerlig sexuell relation och närhet inom paret med förhandling och ökad kommunikation som vägen till bättre relation.

Demokratiseringen av familjerelationerna och intimiseringen tycks avspelas i både chattarnas diskussioner och på terapeuternas hemsidor. Det skulle kunna förstås som tecken på en stor omvandling av en gammal institution. Precis som Dencik et al. konstaterar är namnet ”familj” det samma men innehållet nytt. Sena 70-talister är de första som ”föds in” i denna nya familjeorganisation men

de fostras av en generation som introduceras från den gamla ordningen in i den nya. 70-talisternas barn är de första som föds in i, och fostras av föräldrar, som levt hela sitt liv i denna samhällsordning. De är så att säga pionjärer. Vi ser hur fenomenet indirekt nämns i vårt material i form av de attityder hos såväl chattarna och terapeuterna som uttrycker hur en relation bör vara – vad som är fel/vad man är missnöjd med i sin relation och vad man skall söka hjälp för samt hur man tänker sig gå till väga för att lösa detta. Det intressanta är dock att vi inte ser några direkta diskussioner, reflektioner eller kommentarer om hur denna stora strukturomvandling hanteras, hur svårt det kan vara att vara pionjär. Vad skapar det för bekymmer? Vad får dessa stora strukturomvandlingar för nya konsekvenser? Vad blir synnerligen svårt? Hur löser man detta, då det inte finns tidigare erfarenhet av samma dilemman? Hur blir det att vara pionjär i denna nya form av familjegemenskap (Dencik et al., 2008)?

Möjligen förstärks tystnaden kring denna process av, som vi tog upp i analysen, att det i vårt chattmaterial verkar finnas en tendens att uppmuntra eget ansvar och ett ifrågasättande av chattare som beskriver sig som offer. Kanske blir det svårt att tala om den stora strukturomvandlingen då detta kan leda till att man riskerar att ifrågasättas om man inte tar på sig eget ansvar utan förlägger orsaker till sina bekymmer utanför sig själv.

Den internaliserande synen på bekymmer och lösningar

I vårt material ser vi många resonemang som skulle kunna förstås utifrån den stora förändringen av synen på familjegemenskapen. Denna förändring härrör troligen från den stora strukturomvandlingen av familjegemenskapen som Dencik et al., (2008) benämner. Samtidigt kan vi skönja ett tydligt mönster av internaliserande förklaringar av bekymmer och lösningar där problemen förläggs i en individ med en individuell lösning. Den internaliserande synen får således påverkan på innehåll och förslag på att lösa bekymmer som uppstår. Ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv formas människors samtal kring olika fenomen, vilket i sin tur ger mening och förståelse hos den enskilda individen (Gergen, 2009). Sanningar skapas t.ex. kring problem som finns inom en individ och detta skulle kunna ses som att olika slags sanningar byggs upp genom språkliga konstruktioner och får betydelse hur världen kommer att betraktas. På hemsidorna och i chattarna kan resonemang skönjas med inslag av språkliga konstruktioner som följer en internaliserande syn på bekymmer och lösningar. Konversationerna i chattarna kring bekymmer och lösningsförslag kan överföras till ett språkbruk som går hand i hand med terapeuternas textinnehåll. Således finns flera gemensamma nämnare mellan terapeuterna och chattarna i hur begreppet familjeterapi får en internaliserande karaktär. Precis som diskursanalytiker konstaterar, är diskurser också kopplat till språkliga mönster i ett samhälle under en specifik tid, dvs. vad man bör tycka, inte tycka, synen på

vad som är frisk/sjukt etc. (Davidson, 2006; Foucault 1972/2008, 1972/1983; Gordon, 1972-1977/1980). Den diskursiva praktiken i studien innefattar således tendenser till internaliserande förklaringsmodeller och utesluter den strukturomvandling som vi beskrivit. Uteslutningen leder till olika konsekvenser som skulle kunna uppfattas som en avspegling och förstärkning av en rådande syn på bekymmer och lösningar. Dencik et al., (2008) talar också om de olika arenorna som individen rör sig inom och i materialet tydliggörs att det är inom personliga- och privata arenor, som samtalen om bekymmer och lösningar rör sig. Samhällsperspektiv och barnen exkluderas. När barn nämns, kan det också ibland kopplas till ett individualiserat språkbruk om beteenden som måste ändras och barnen som bekymmer och som agerar ut.

Normalisering, kommersialisering och expertifiering av familjeterapi

I vårt material från chattarna framträder en bild av att terapi blir mer och mer socialt accepterat. Det är inte längre förknippat med psykisk sjukdom utan något som par med relationstrassel kan söka upp för att få hjälp. Många chattare verkar se lösningen att söka hjälp via familjeterapi som en ganska odramatisk och naturlig del av att försöka förbättra sin relation. Det är en hjälpform som chattarna verkar tycka att man kan söka ganska omgående när man försöker lösa sina bekymmer. Dessa processer skulle kunna uppfattas som att terapi som fenomen, håller på att förflytta sig till en bredare målgrupp (från att vara något för människor med psykisk sjukdom till människor med bekymmer men som fortfarande lever fungerande liv) och i och med detta normaliseras och avdramatiseras. Denna normalisering av terapi är troligen en förutsättning för att terapi skall kunna kommersialiseras och bli en handelsvara, dvs. något som människor vill köpa.

Frågan är hur mycket kommersialisering av terapi påverkar/understödjer den tendens till expertifiering som vi ser i materialet av hemsidor? Blir det lättare att sälja tjänsten terapi om det innehåller övningar och en tydlig expert? Ord som kan användas är t.ex. utvärderingssystem eller att någon är föremål för utredning. Eller är denna experthållning ett tecken på att terapeuter inte kommit lika långt i den pågående demokratiseringsprocess som pågår i samhället som chattarna? Ett tredje sätt att förstå denna experthållning skulle kunna vara utifrån resonemangen Dencik et al., (2008) för om radikaliseringsprocessen av det postmoderna samhället där en av delarna i denna process är sekularisering, dvs. att vi allt mer, i vårt samhälle, lägger större vikt vid vetenskapen som den enda vägen till kunskap och med denna diskurs följer också en diskurs om expertkunskap.

Den kommersiella diskursen som vävs in i vårdsektorn föder på sikt kommersiella system och kommersiella handlingar (Fariclough, 1992/2011).

Kommersialiseringen skapar ekonomiska intressen inom vårdsektorn med aktörer som kan få ekonomiska fördelar. Detta gäller såväl för stora vårdföretag, forskningsinstitutioner men också för den enskilda terapeuten. Den enskilda terapeuten producerar en text. Sammanhanget terapeuten vill sätta sin text inom, skulle kunna tolkas finnas inom ramen för en rådande syn i samhället på vad som kan definieras som bekymmer eller lösningar. Dessutom är sammanhanget en ekonomisk marknad. De sammanhang terapeuten ramar in sin text med, t.ex. länkar och resonemang, är återigen inte frikopplade utan sker i en kontext som i sin tur är påverkade av andra kontexter.

Som Fairclough (1992/2011) konstaterar leder också kommersialiseringen till att en hel begreppsvärld förs över till vårdsektorn med produktion, distribution och konsumtion. Ett begrepp från handelsdiskursen är konsumentperspektivet. Hur kommer detta begrepp att påverka familjeterapi? Kan det på sikt också leda till att andra krav ställs på hjälparen när bekymmer uppstår?

I vårt hemsidematerial ser vi en tydlig tendens för terapeuterna att uttrycka sig själva som tydliga agenter och aktörer som bedriver terapi. Detta verkar dock gå hand i hand med att de personer som skall "teraperas" beskrivs som passiva mottagare av en behandling. Samtidigt träder en bild fram i chattmaterialet av att chattarna söker någon att bolla tankar med, få hjälp med nya perspektiv och att förstå varandra bättre, dvs. inte någon som talar om hur saker och ting är utan mer en beskrivning av någon som är med dem och utforskar nya vägar ihop med dem. Chattarna beskriver sig själva överlag som aktiva agenter. De beskriver sig som subjekt och agenter och verkar söka en hjälprelation baserad på intersubjektivitet – ett möte mellan två subjekt. Vad kan det få för konsekvenser när dessa två perspektiv möts?

Det diffusa begreppet familjeterapi och dess många utövare

Materialet på både chattarna och hemsidorna visar på hur begreppet familjeterapi beskrivs diffust med många olika innehåll. De många olika benämningarna av familjeterapi, t.ex. par- och familjeterapi, samtalsterapi, familjeterapi online, familjeterapi (par), familjeterapi och konflikthantering och parterapi, funktionell familjeterapi, samtal för par, partneranalys, familjearbete, familjesamtal, parsamtal, familjerådgivning, parterapi, parpsykoterapi och samtalsterapi blir diffusa beskrivningar som också får konsekvenser för hur begreppet familjeterapi, konstrueras både bland utövare och bland hjälpsökanden. Den språkliga konstruktionen av begreppet skulle således kunna beskrivas som diffust och svårt att få grepp om i vårt material. Blandningen består även av internaliserande lösningar, dvs. där terapin syftar till att lösa inre svårigheter eller till att individen självförverkligar sig. Detta gör att familjeterapibegreppet blir ännu otydligare.

Hur terapeuterna använder sig av begreppet skulle också kunna uppfattas återspeglas i deras benämningar av sig själva med många olika kompetenser och utbildningar som också kan uppfattas diffust och otydligt, dvs. att bedriva terapi med inriktning mot familjer/par, avspeglar många olika utbildningar och inriktningar. Terapeuterna tycks både ha psykoterapiutbildning eller ha utbildningar inom alternativa behandlingsformer. Ibland är det oklart om de överhuvudtaget har utbildning inom psykoterapifältet.

Den presumtiva klienten får en träff på familjeterapi på internet. Samtidigt innehåller hjälpen många andra beskrivningar än familjeterapi. Terapeuterna väljer således att ha med begreppet men innehållsmässigt finns stor spännvid vad hjälpen består av. Den presumtiva klienten får inte bara träff på familjeterapeutiska lösningar utan även individuella lösningar blandas samman på hemsidorna.

Familjeterapibegreppet blir en flytande signifikant (Börjesson & Palmblad, 2007) dvs. ett begrepp med olika definitioner, vilket olika diskurser kämpar om att definiera som sitt. En flytande signifikant är ett begrepp som många olika grupper vill använda, och använder med olika innehåll och varje grupp försöker göra begreppet till sitt. Ungefär som ordet demokrati inom politik.

Metoddiskussion

Metoden vi valde var kritisk diskursanalys. Fördelen med denna metod är att en lingvistisk analys görs i kombination med en strukturell och sociologisk analys, dvs. att metoden bibehåller kopplingen mellan språk och samhällsstruktur. Metodvalet har passat det material vi valde att analysera i och med att det var färdiga och publicerade texter.

Kritisk diskursanalys är en form av kvalitativ studie. Som ovan nämnt kan inte resultat från kvalitativa studier generaliseras. Däremot kan en diskussion föras om resultatets överförbarhet och relevans samt vad vi kan ha för nytta av denna kunskap. Detta betyder att resultaten vi får fram inte med absolut säkerhet kan sägas gälla för terapibegreppet. Däremot får vi syn på trender och mönster som kan leda till ytterligare fördjupning och hypoteser som kan kompletteras med annan sorts forskning.

En kritik som finns mot kritisk diskursanalys är att diskursbegreppet är väldigt stort och otydligt, dvs. det kan vara svårt att särskilja var en diskus börjar och slutar och vad som är språk och en social handling. Vi har försökt att hantera detta dilemma genom att nogsamt redogöra teorierna, analysarbetet och de resonemang vi för i resultat- och diskussionsavsnitten.

Val av andra sökord på internet hade troligen påverkat innehållet i vårt material. Hade vi valt att analysera andra delar (urvalet) av hemsidorna är det troligt att andra teman och andra resonemang hade framträtt. Om vi hade valt andra sorters portaler som vänder sig till människor i andra livssituationer hade detta också troligen påverkat resultatet. På varje nivå (textnivå, diskursiv praktik, social praktik) finns ett flertal alternativa analysverktyg i den kritiska diskursanalysen. Troligtvis hade andra frågor hamnat i fokus om vi hade valt att använda andra analysverktyg. Hade vi gjort andra hänsyntaganden i våra etiska överväganden, hade vi kunnat få med t.ex. chattar med login som troligen givit ett annorlunda material. Detta hade möjligen vidgat diskussionerna och begreppet familjeterapi i studien.

Studiens material har varit stort med sju hemsidor och tio chattdiskussioner. Förmodligen hade studien kunnat tränga ännu djupare in i texterna med ett mindre material. En kritisk diskursanalys kan t.ex. analysera en anställningsannons eller en tidningsartikel (Fairclough, 1992/2011). Vi använde ett stort material och valde således bort en del textanalysverktyg för att kunna analysera vårt material. Denna begränsning påverkar resultatet och analysens djup.

Troligen har vår såväl personliga och professionella förförståelse av området påverkat resultaten. Vi har redogjort för vår förförståelse för att läsaren skall kunna granska och ifrågasätta utifrån denna.

Slutsatser

Vad blir då slutsatserna av ovan mönster vi tycker oss se i vårt material? Vi tycker oss se tecken i vårt material, på en förändrad syn på familjegemenskapen som skulle kunna härrör från de stora strukturomvandlingarna i samhället (intimiseringen och demokratiseringen av familjegemenskapen). Samhällsförändringen, som i allra högsta grad påverkat familjelivet, benämns inte i sig. Detta pågår samtidigt som det finns ett mönster hos både professionella hjälpare och människor i allmänhet/chattare att se orsaken till bekymmer och bekymmer inom individen. Terapi normaliseras, kommersialiseras och expertifieras. Det blir en lösning för många. Samtidigt är vad som benämns som familjeterapi och vem som utövar det mycket diffust.

Detta får både etiska och praktiska implikationer som vi kommer att diskutera i våra slutsatser.

Risken för individualisering av samhällsbekymmer

Studien visar att hemsidorna och chattediskussionerna ofta beskriver bekymmer och lösningar ur individuella perspektiv och kanske kan detta sättas i relation till hur samhället blivit alltmer individualiserat. Problem styckas upp i diagnoser och begrepp från psykiatri, t.ex. genom olika diagnossystem, delar in människors bekymmer i enskilda tillstånd. Det kan röra ångest, depression etc. Förklaringsmodellerna beskrivs i texterna utifrån internaliserande språkbruk och innebörd, dvs. problemen har att göra med något som sker i människor. Familjeterapeutiska lösningar begränsas till parrelationen och barn nämns sällan. Länkar och resonemang sker inom psykologiska förklaringsmodeller som rör erfarenheter människor har med sig från barndomen och/eller förändringar av t.ex. tankemönster som kan beskrivas som kognitiv terapi. Bekymmer som kan ha sin upprinnelse i att det pågår en stor strukturomvandling i samhället och som påverkar familjestrukturen kommer i skymundan. Det gäller även bekymmer som kan finnas i livsområden som rör arbetslivet, sociala kontakter eller som har ett mer systemteoretiskt synsätt, dvs. att familjen också står inför omdaningar när nya faser inträder, t.ex. småbarnsföräldrar, tonårsfamiljen, nybildade familjer. På en gruppnivå där terapeuterna i vårt material visserligen har ett relationsfokus och hjälp erbjuds till par, inkluderas dock sällan familjen som helhet, t.ex. med barn eller andra anhöriga. Riskerna med en individualiserad syn skulle kunna vara att människors problem tas ur sitt sammanhang och internaliserande synsätt förstärks. Frågor att ställa rör huruvida ett internaliserande fokus som vi kan skönja på gruppnivå och individnivå, påverkar eller påverkas av nästa nivå, dvs. samhällsnivå? Vi har inte undersökt denna nivå i vår studie (t.ex. genom lagtexter, dokument från statliga organ etc.). De likheter vi ser i förklaringsmodeller inom den diskursiva praktiken i hur t.ex. bekymmer

och lösningar beskrivs, är dock ur Gergens (2009) perspektiv inte konstruktioner som sker som isolat utan i relation och samspel mellan människor. Om den diskursiva praktiken har fokus på individen, blir också hjälpen individinriktad med åtgärder som ska korrigera tillstånd. I detta finns ett maktperspektiv, dvs. det blir också ett styrmedel som föder många olika slags system, t.ex. vård-system som erbjuder viss typ av hjälp, viss sorts forskning och/eller forskning som har fokus på att hitta individuella lösningar. Inom det familjeterapeutiska området skulle detta kunna avspeglas inom viss typ av familjebehandling med terapeuter som experter eller viss typ av familjestödsprogram etc.

Terapeutens beskrivning av terapi påverkas av den sociala praktiken, dvs. samhällsnivån och det språkbruk som används där och därmed kommer terapeuten också kanske att anpassa sig till detta. Samtidigt pågår en stor strukturomvandling i samhället där relationer bygger på andra val än tidigare vilket inte diskuteras på en samhällsnivå men konsekvenserna finns beskrivna i terapeuternas erbjudande om hjälp och chattarnas diskussioner om hjälp (Dencik et al., 2008; Dencik, 2006; Giddens, 2010).

Det intressanta är att se hur denna utveckling kommer att fortsätta. Kommer utvecklingen vi ser i chatt- och hemsidematerialet att påverka samhällsnivån eller kommer samhällsnivån att påverka terapeuter och chattare? Kommer demokratiseringen att spridas, påverka och förändra på en samhällsnivå eller kommer expertifiering och individualisering att fortsätta sprida sig neråt hos ”gemene man”? Med andra ord - hur ser växelverkan ut mellan den diskursiva praktiken och den sociala praktiken och hur kommer växelverkan att påverka familjeterapibegreppet?

Detta får etiska och politiska implikationer. Vad vill terapeuter vara med i för process? Vilka tendenser vill terapeuter vara med och förstärka? Vad vill terapeuter arbeta mot?

Behovet av att definiera familjeterapi

Om det är så att terapi/familjeterapi håller på att normaliseras och bli en lösning för många innebär det att terapeuter och terapi får betydelse i många människors liv och mångas försök att lösa sina bekymmer. Detta gör det viktigt att nagelfara vilket budskap terapeuter förmedlar.

Det blir dock komplicerat utifrån att det är många yrkeskategorier och samtals-former som kallas för familjeterapi eller något liknande. Det kan vara viktigt att tydligt kunna särskilja:

- Vad har denna terapiform för namn?
- Vad innebär denna terapiform och vad innehåller den?

- Vem det är som utövar terapiformen?

Detta är knappast en ny tanke och hur det detta dilemma skall lösas är svårt att säga. Legitimering av psykoterapeuter via Socialstyrelsen verkar inte helt ha löst detta dilemma.

Om det är så att familjeterapi är en flytande signifikant (Börjesson & Palmblad, 2007) kommer samhället troligen inte heller lyckas skapa en distinkt och ren definition av företeelsen då det pågår en diskursiv ”kamp” om begreppet. Hur ska samhället förhålla sig till detta? Går det att ta sig ur denna kamp på andra sätt än att försöka vinna?

Att ta in modern samhällsutveckling i familjeterapi

Utifrån vad vi tycker oss se i vårt material är det befogat att fundera på hur familjeterapi kan ta med ett tydligt samhällsperspektiv in i terapisamtalen för att motverka risken att samhällsbekymmer psykologiseras. En trend vi tycker oss se, är att det finns en risk att det idag inom familjeterapi pågår en process som innebär en individualisering/psykologisering av samhällsproblem/strukturomvandlingar. Orsaker till bekymmer söks inom individen och man missar strukturomvandlingar i samhället som en orsak till bekymmer.

Det finns också en möjlighet i att som terapeut aktivt ta ställning och medvetet delta i den fördjupade demokratiseringsprocessen som redan pågår i samhället som är den andra samhällstrenden som pågår. Hur kan terapeuter föra in demokratin i samtalsrummet? Inte bara tala om demokratiseringen av vårt rådande samhälle, familjer och barnuppfostran utan också visa och agera utifrån dessa principer, dvs. att vara koherent, att skapa ett möte mellan två subjekt (terapeut/klient) istället för ett subjekt (terapeuten som expert) och ett objekt (patienten/klienten).

I detta ligger ett etiskt ställningstagande som terapeut – vilka processer vill jag som terapeut vara del i?

Det finns redan idag familjeterapiformer, t.ex. narrativa terapin (se t.ex. White, 2007), som tydligt tar in samhällsperspektivet i terapirummet när man t.ex. talar om samhällets syn på kvinnlighet och smalhet med kvinnor som lider av anorexi. Family-lab, Jesper Juuls och Kemplers institut i Sverige (www.family-lab.se) är ett annat exempel på familjeterapi som lyfter in ett samhällsperspektiv i sina resonemang om familjen och hur den pågående strukturomvandlingen i samhället påverkar dagens familjer. Det finns flera familjeterapeutiska skolor som försöker föra in mer demokratiska förhållningsätt in i terapi. Hur kan familjeterapeuter ta lärdom av detta? Och finns det fler sätt att göra det på?

Vidare forskning

I vår studie har vi undersökt chattare och terapeuters konstruktioner av begreppen bekymmer och familjeterapi. Dessa två nivåer/grupper påverkar och påverkas av en tredje nivå/grupp – den politiska- och organisatoriska (myndighet) nivån med t.ex. Socialstyrelsen, politiska beslut mm. Denna grupp, den tredje nivån, hade vi inte möjlighet att ta med i vår studie. För att få en mer komplett bild skulle även en studie behöva göras på denna nivå. Hur ser den tredje gruppens, dvs. samhällsnivåns, konstruktioner ut av bekymmer och familjeterapi? Vad finns för likheter och olikheter mellan dessa tre nivåer och hur påverkar dessa nivåer varandra?

I samband med vår studie har vi t.ex. sett att när vi följt en länk från Västerås stads hemsida till Socialstyrelsen angående FFT, ser vi att Socialstyrelsen i sin tur har en länk till FFT Sverige som är ett privat aktiebolag som erbjuder utbildning och handledning i funktionell familjeterapi och utfärdar certifiering mot betalning. Det finns med andra ord en hel del intressanta kopplingar mellan de olika nivåerna så som myndigheter och privata kommersiella bolag som kan vara viktiga att se och förstå hur de påverkar hela fältet.

Överlag tror vi att forskning av kombinationen internet/terapi behöver göras mer. Det pågår redan forskning på och om internet och terapi idag, främst inriktad på psykoterapimetoder med ett individualperspektiv (t.ex. KBT) men internet används även inom familjeterapeutisk behandling idag. Hur påverkar det behandlingen? Vad finns för möjligheter och begränsningar?

Kommersialiseringen av vårdsektorn och därmed även terapi är ett intressant område att forska vidare på. Vad får det för betydelse för behandlingsformen? Hur påverkar det vården såväl praktiskt men kanske framför allt filosofiskt?

Forskning om hur den nya organisationen av den gamla konstruktionen ”familj” utvecklas är mycket angeläget. Detta för att förstå mer av hur denna nyordning påverkar människor och hur den bör tas in och låta påverka familjeterapin.

Mycket av dagens terapiforskning görs med en positivistisk kunskapssyn med RTC-studier och den typen av forskning behöver kompletteras med mer kvalitativa studier då det är annan sorts kunskap som kommer fram. De olika forskningsansatserna svarar på olika frågor/eller olika dimensioner av samma fråga och gemensamt ger de en fylligare total bild. Detta kan liknas med att undersöka både form och färg, dvs. de kan komplettera varandra.

Slutord

Framväxten av nya sorters stödsystem

Vi undersökte hur begreppet familjeterapi konstruerades på internet både på en gruppnivå av terapeuter och av enskilda individer på chattforum. Vi tyckte oss se ytterligare ett mönster som ligger utanför studiens syfte men som var återkommande när det gäller chattforumen. Vi skulle kunna kalla detta för alternativa stödsystem.

Parallellt med den formella vårdsektorn, dvs. gruppen terapeuter som erbjuder familjeterapi, växer alternativa hjälp- och stödsystem fram på internet. Dessa system består av pågående samtal på chattforum mellan människor på en mer jämlik arena där chattarna är aktiva subjekt som hjälper varandra med råd, egna erfarenheter, hopp om förändringar, tröst och lösningsförslag där familjeterapi ibland kan rekommenderas beroende på chattarens erfarenhet. Å ena sidan normaliseras terapi genom diskussioner i den offentliga debatten och media men å andra sidan pågår således hjälpsamtal på internet utan den professionella gruppens inblandning.

Till viss del skulle detta kunna liknas vid det tidigare kafferepet där bekymmer och glädje avhandlades. Skillnaden blir dock idag möjligheten till att både vara anonym och samtidigt mycket intim, dvs. att dela svåra dilemman utan att röja sin identitet. Hjälpen inom de alternativa stödsystemen är också lättillgänglig och hjälparen öppen dygnet runt, dvs. det finns alltid någon att vända sig till och tala med. Det nya är således inte att människor söker råd bland andra vänner, bekanta och människor i samma situation utan det nya är kombinationen intimitet/anonymitet och tillgänglighet. Människor kan diskutera mycket intima och personliga saker med helt främmande andra. Det kan ske helt anonymt genom att använda pseudonym som inte går att spåra. På detta sätt kan människor få tillgång till många andras sätt att förstå och förslag på sätt att lösa situationer på. Dessa andra människor finns att tillgå mycket lättillgängligt dygnet runt med hjälp av bara några knapptryck på en dator. Det kräver inte långa sociala ”förspel” som kamratskap kräver eller social kompetens som krävs för att tillhöra en grupp eller organisation, t.ex. en självhjälpsgrupp/intresseförening.

Det finns en stor potential i detta - möjligheten till att våga tala mer öppet om sina bekymmer med stöd av skyddet för sin identitet. Men det finns också risker. Vi ser idag t.ex. bekymmer med webbsidor där unga flickor tipsar varandra om olika sätt att självskada sig eller olika sätt ta sitt liv.

Det behövs en ökad förståelse av detta fenomen och hur man kan understödja de positiva delarna i det och samtidigt fundera kring hur man kan navigera bort från de destruktiva delarna.

Referenslista

- Alvesson, M., & Sköldberg, K. (2010). *Tolkning och reflektion - vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Bateson, G. (1972/2004). *Steps to an Ecology of Mind*. London: University of Chicago Press.
- Bauman, Z. (2001). *Flytende modernitet*. Oslo: Vidarforlaget AS.
- Bechar-Israeli. (den 23 05 2012). *FROM <Bonehead> TO <cLoNehEAd>.* Hämtat från NICKNAMES, PLAY, AND IDENTITY ON INTERNET RELAY CHAT <1>:
<http://jcmc.indiana.edu/vol1/issue2/bechar.html>
- Beck, U., & Beck-Grensheim, E. (1995). *The normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U., & Beck-Gersheim, E. (2002). *Individualization*. London: Sage.
- Berger, P., & Luckmann, T. (1996). *The social construction of reality - a treatise in the sociology of knowledge*. New York: Anchor Books.
- Bergström, G., Boréus, K., (red.). (2005). *Textens mening och makt - metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys - andra upplagan*. Lund: Studentlitteratur.
- Bruckman, A. (den 23 05 2012). *MediaMOO Symposium: The Ethics of Research in Virtual Communities, 1997*. Hämtat från UWM Libraries Digital Collections university of Wisconsin Milwaukee:
<http://collections.lib.uwm.edu/cipr/image/32.pdf>
- Bäck-Wiklund, M., & Bergsten, B. (2003). *Föräldraskapet - en studie av familjen och kön i förändring*. Falun: Natur och Kultur.
- Börjesson, M. (2010). *Diskurser och konstruktioner - en sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Börjesson, M. & Palmblad, E. (red.). (2007). *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber AB.
- Danet, B. (den 24 05 2012). *Studies of Cyberpl@y: Ethical and Methodological Aspects*. Hämtat från UWM Libraries Digital Collections: URL
<http://atar.mscc.huji.ac.il/~msdanet/cyberpl@y/>

- Davidson A. (ed.) Burchell G. (transl.). (2006). *Michael Foucault; Psychiatric power - lectures at the collège de France 1973-1974*. New York: Picador.
- Dencik, L. (2006). *Mennesket i postmoderniseringen - om barndom, familie og identiteter i opbrud*. Værøse: Billesø & Baltzer.
- Dencik, L., Shultz Jørgensen, P., & Sommer, D. (2008). *Familie og børn i en opbrudstid*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Ess, C. & AoIR ethics working committee. (den 11 februari 2012). *Ethical decision-making and Internet research: Recommendations from the aoir ethics working committee*. Hämtat från aoir.org: <http://aoir.org/reports/ethics.pdf>
- Fairclough, N. (1989/2001). *Language and power - Second Edition*. Malaysia: Person Duction.
- Fairclough, N. (1992/2011). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse - textual analysis for social changes*. New York: Routledge.
- Family-lab. (den 19 10 2012). *family-lab.se*. Hämtat från <http://www.family-lab.se/>
- Findahl, O. (2011). *Svenskarna och Internet 2011 version 1.0*. Ödeshög: .SE.
- Foucault, M. (1983). *Vansinnets historia under den klassiska epoken*. Lund: Arkiv förlag.
- Foucault, M. (2008). *Diskursernas kamp*. Stockholm/Stenhag: Brutus Östlings Bokförlag Symposium.
- Gergen, K. J. (2009). *An invitation to social construction - second edition*. Los Angeles: SAGE.
- Giddens, A. (1991/2009). *Modernitet och självidentitet - självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Giddens, A. (1992/2001). *Intimitetens omvandling - sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*. Falun: Nya Doxa.
- Giddens, A. (2010). *En skenande värld - Hur globaliseringen är på väg att förändra våra liv*. Stockholm: SNS Förlag.
- Giddens, A. (2011). *Modernitetens följder*. Lund: Studentlitteratur.

- Google. (den 27 05 2012). *Google - Grundbok om sökmotorsoptimering*. Hämtat från search-engine-optimization-starter-guide-sv:
http://static.googleusercontent.com/external_content/untrusted_dlcp/www.google.se/sv/se/intl/sv/webmasters/docs/search-engine-optimization-starter-guide-sv.pdf
- Gordon C. (ed.). (1972-1977/1980). *Power Knowledge: selected interviews & other writings 1972-1977 by Michael Foucault*. New York: Pantheon Books.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing Paradigms in Qualitative Research. i N. K. Denzin, & Y. S. Lincon (eds.), *Handbook of Qualitative research* (ss. 105-117). Thousand Oaks: Sage.
- Hydén, M., & Hydén, L.-C. (2002). *Samtal om den nya familjen och det eviga föräldraskapet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Kvale, S. (1989). To validate is to question. i S. Kvale, *Issues of validity in qualitative research* (ss. 73-92). Lund: Studentlitteratur.
- Kyong Sook Öfsti, A. (2012). *Parrelationer - Kärlek, intimitet och samlevnad i en brytningstid*. Lund: Studentlitteratur AB.
- NESH (1999:10). (den 23 05 2012). *Forskningsetiske kommiteer*. Hämtat från Samfunnsvitenskap, juss og humaniora:
<http://www.etikkom.no/Forskningsetikk/etiske-retningslinjer/samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
- Proposition 2009:10:67. (den 19 10 2012). *Stärkt ställning för patienten*. Hämtat från Regeringskansliet:
<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/136553>
- Roman, C. (2003). Sociologiska perspektiv på "familjen" - från komplementära könsroller till rena relationer. i M. Bäck-Wiklund, & T. Johansson, *Nätverksfamiljen* (ss. 40-59). Stockholm: Natur och Kultur.
- SFS. (2003:460). *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*.
- Sharf, B. F. (1999). Beyond Netiquette: The Ethics of Doing Naturalistic Discourse Research on the Internet. i S. Jones (Ed.), *Doing Internet Research. Critical Issues and Methods for Examining the Net* (ss. 243-256). Thousand Oaks: SAGE.
- SOU 1998:133. (den 23 05 2012). *God Etik på nätet*. Hämtat från Codex- regler och riktlinjer för forskning:
http://www.itkommissionen.se/dynamaster/file_archive/030401/2f0e

28385e86561c95cab6d7afaaa7c0/God%20etik%20p%e5%20n%e4te
t.pdf

- SOU 2007:37. (den 19 10 2012). *Vård med omsorg - möjligheter och hinder*. Hämtat från Regeringskansliet:
<http://www.regeringen.se/sb/d/8448/a/83423>
- SOU 2008:127. (den 19 10 2012). *Patienters rätt i vården*. Hämtat från Regeringskansliet: <http://www.regeringen.se/sb/d/10057/a/117565>
- SOU 2008:37. (den 19 10 2012). *Vårdval i Sverige*. Hämtat från Regeringskansliet: <http://www.regeringen.se/sb/d/10057/a/102906>
- SOU 2009:84. (den 19 10 2012). *Regler för etablering av vårdgivare i Sverige*. Hämtat från Regeringskansliet:
<http://www.regeringen.se/sb/d/11223/a/134565>
- Steier, F. (1991). *Research and reflexivity*. London: Sage.
- Sveningsson, M. (2001). *Creating a Sense of Community - Experiences from Swedish Webb Chat*. Doctoral dissertation, Linköpings universitet, Department of Communication Studies.
- Sveningsson, M. (2003). Ethics in Internet Ethnography. i E. A. Buchanan, *Virtual Research Ethics: Issues and Controversies*. Hershey: Idea Group Publishing.
- Sveningsson, M., Lövheim, M., & Bergquist, M. (2003). *Att fånga nätet - kvalitativa metoder för internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- TNC, Terminologicentrum. (den 1 april 2012). Hämtat från Svenska datatermgruppen: <http://www.datatermgruppen.se/>
- Vetenskapsrådet. (den 12 februari 2012). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat från Codex regler och riktlinjer för forskning:
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- White, M. (2007). *Maps of Narrative Practice*. New York: W.W. Norton & Company.
- Winther Jørgenson, M., & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1. Ordlista

Användarnamn – se pseudonym.

Asynkron kommunikation - på internet påminner om brev. Det skrivs och ligger kvar och kan besvaras en dag, en vecka eller en månad senare som t.ex. mail (Sveningsson, Lövheim, & Bergquist, 2003).

Chatt, chattforum eller chattrum är virtuella rum på internet där människor kan mötas och diskutera sina personliga funderingar inom olika områden. Ordet kommer av engelskans chat – att prata (TNC, 2012). Ofta kan dessa rum vara organiserade utifrån olika teman som avhandlas, t.ex. relationer, kost, motion mm. Det finns både synkrona och asynkrona chattar (Sveningsson et al., 2003). Svenska datatermgruppen benämner chatt som ”skriftlig dialog i realtid via Internet” (TNC, 2012).

Chattare är den person som brukar chatten (TNC, 2012).

Hemsida/Webbsida/webbplats - En webbplats är oftast en gruppering sidor som hänger ihop. Svenska datatermgruppen beskriver att *”/.../en Webbplats kan röra ett visst ämne, en viss organisations verksamhet eller ett visst företags varor och tjänster”* (TNC, 2012). Svenska datatermgruppen rekommenderar att man använder ordet webbplats istället för orden webbsida eller hemsida utifrån att en webbplats oftast innehåller mycket mer än endast en sida.

Hypertextlänk – se länk.

Login - chattforum kan antingen vara ”öppna” eller kräva login, dvs. man går in med en personlig kod. Man kan utgå från att användarna av chattar som kräver login utgår ifrån att detta forum är mer privat/stängt för allmänheten än chattar utan login (Sveningsson et al., 2003).

Länk eller hypertextlänk – De ord som avser den tekniska relationen mellan två sidor och hur man tar sig mellan dem (TNC, 2012). Många hemsidor har länkar som de rekommenderar, dvs. hänvisningar till sidor som ägaren oftast gillar, sympatiserar med eller vill sätta sig i relation till. Dessa kan t.ex. utgöras av vårdguiden eller Socialstyrelsen för terapeuters sidor eller länkar till vänner/kollegor eller sidor med saker man finner relevant för sin sida på något sätt, t.ex. hemsidor för olika intresseorganisationer för psykisk ohälsa eller olika sjukdomar.

Nicknames – se pseudonym.

Portal är en startpunkt på internet där man har samlat flera ingångar, t.ex. olika sorters information. Den brukar också erbjuda en del gratistjänster i form av mail, almanacka m m. På portalen brukar det finnas riktad reklam. Vissa portaler erbjuder också olika chattforum för sina användare, ett ställe för användarna att mötas och diskutera olika frågor. Portaler är oftast ämnesspecifika och vänder sig till t.ex. familjer, studenter eller konsumenter inom ett område. De är också ofta organisationsövergripande dvs. flera företag eller organisationer går samman för att gemensamt skapa portalen (TNC, 2012).

Pseudonym/"nicknames" - På de flesta ställen man chattar på behöver man registrera ett namn för att kunna komma in på chatten och göra inlägg. Detta namn kan vara chattarens eget namn men är ofta en valt pseudonym som t.ex. kan vara ett smeknamn, t.ex. Lotta eller en kombination av namn och ålder Lotta22 eller vart man kommer från: SthmsLotta. Ibland kan pseudonymen anknyta till något intresse, t.ex. inom musik, litteratur film. Denna pseudonym bli en del av chattarens identitet på nätet som denne ibland använder frekvent (Sveningsson, 2001).

Skärmdump innebär att ta ett foto eller göra en kopia av det som visas på skärmen på datorn för att spara eller skriva ut (TNC, 2012).

Synkron kommunikation på internet är kommunikation i realtid, ungefär som ett telefonsamtal (Sveningsson et al., 2003).

Sökmotorer söker efter relevanta webbsidor på internet utifrån de sökord användaren söker på. Google är världens absolut största sökmotor på internet. Det finns andra sökmotorer än Google, t.ex. Yahoo men dessa är inte lika stora som Google, framför allt inte i Sverige (TNC, 2012; Findahl 2011).

Sökmotorsoptimering - sökmotorernas sorteringssystem, Hur högt upp en webbsida hamnar i en sökning på t.ex. Google avgörs av en så kallad algoritm, ett sorteringssystem som har som avsikt att förse användarna med så bra och relevanta sökresultat som möjligt. Denna algoritm mäter många olika parametrar på en webbsida när den avgör hur högt upp sidan skall hamna i en sökning (Google, 2012). Några av de mest avgörande parametrarna är att hemsidor har samma sökord som användaren har skrivit in i sökmotorn. Dessutom kommer Google att organisera resultatet utifrån att de sidor som redan innan har haft mest besök rankas högst och de sidor som haft minst besök rankas lägst. Ytterligare en parameter är hur

mycket länkar som finns till denna sida och från vem och vad. Om länkarna till denna sida kommer ifrån erkända sidor inom samma ämne hamnar denna webbsida högre upp, t.ex. en länk från vårdguiden till en enskild terapeuts hemsida. Högst upp i ett rosa fält samt på höger sida kommer reklam som anpassas efter vad du har sökt på för ord. Denna reklamplats betalar företag för. Det går inte att betala för att rankas högre i huvudsökfältet på Google.

Webbsida/ webbplats – se hemsida.

Bilaga 2 – sökordet Familjeterapi på Google

Sök

Ungefär 438 000 resultat (0,18 sekunder)

Alla

Bilder
Kartor
Videor
Nyheter
Fler

Stockholm
Ändra plats

Webben
Sidor skrivna på svenska
Sidor från Sverige
Översatta utländska sidor
Fler verktyg

Annonser - Varför visas de här annonserna?

Familjerådgivning i söderstod.se

www.soderstod.se/
Stockholm, Täby, Uppsala, Norrtälje Avtal med 19 kommuner i Stor-Sthlm

Par- och Relationssamtal - Just nu 850 kr för 90 min.

www.samtalshuset.se/
Tider 8-21 alla dgr, även helger

Jag&Co KBT-Samtalsterapi i kbt-samtalsterapi.se

www.kbt-samtalsterapi.se/
Tid snabbt - centralt på Södermalm. Parterapi & Samtalsterapi med KBT

Psykioterapiinriktningar Familjeterapi

www.samradsforum.se/familjeterapi.htm
Blockera alla resultat från www.samradsforum.se
Familjeterapi är en form av psykoterapi där man arbetar med hela eller delar av familjen för att lösa problem, bemästra svåra livssituationer och komma vidare i ...
Du har besökt den här sidan 3 gånger. Sidan besöktes senast: 2011-11-17

Vad är Familjeterapi

www.sft.se/familjeterapi.htm
Vad är **Familjeterapi** – och vem är den bra för? Av Magnus Ringborg. Jag ska försöka beskriva vad **familjeterapi** är genom några korta vinjetter som kan illustrera ...
Du har besökt den här sidan 2 gånger. Sidan besöktes senast: 2011-11-17

Välkommen till Svenska föreningen för familjeterapi

www.sft.se/
Svenska föreningen för **familjeterapi** - bevakar allt inom familjeterapifältet.
Du har besökt den här sidan 6 gånger. Sidan besöktes senast: 2012-02-06

Familjeterapi - parterapi - relationsproblem - kärleksbekymmer ...

www.teraspinack.com/.../familjeterapi-parterapi-relationsproblem-...
Terapisnack » Fråga våra Experter och Rådgivare - de svarar så fort de kan, de arbetar idellt. » **Familjeterapi** - parterapi - relationsproblem - kärleksbekymmer ...
Du har besökt den här sidan 3 gånger. Sidan besöktes senast: 2011-11-16

Familjeterapi Parterapi Gamla Stan Stockholm

www.familjeterapi.se/
parterapi och **familjeterapi**. Vi träffar par och familjer i en och en halv timme per gång. Ofta räcker det med 3-5 möten. Vi försöker erbjuda ett första samtal inom ...

Familjeterapi

www.dugamladufria.se/familjeterapi/
Familjeterapi gratis online. Sätt er tillsammans och svara på våra frågor.

Familjeterapi. Philip Weiss psykologverksamhet

www.familjeterapi.org/
Parterapi - Philip Weiss, legitimerad psykolog och legitimerad psykiaterapeut som har mångårig erfarenhet av att arbeta med par i kris berömd parterapi.
Du har besökt den här sidan 3 gånger. Sidan besöktes senast: 2011-11-16

Familjeterapi - Wikipedia

sv.wikipedia.org/wiki/Familjeterapi
Familjeterapi är en form av psykoterapi där man arbetar med hela eller delar av familjen för att lösa problem, bemästra svåra livssituationer och komma vidare i ...
Du har besökt den här sidan 2 gånger. Sidan besöktes senast: 2011-11-17

Samtalsterapi i Stockholm

www.familjeterapi.com/
Samtalsterapi - terapi genom samtal, samtal som väg ut ur en situation där du inte längre känner att du har förmågan att lösa de problem som du, ensam eller ...

Psykologguiden - Parterapi - familjeterapi - familjerådgivning

www.psykologguiden.se/www/pages/?ID=143&Par_familjeterapi
29 april 2009 – Den vanligaste formen av par- och **familjeterapi** bygger på så kallade systemteori. I terapier talar man därför om och behandlar problemen ...

Sökningar relaterade till **familjeterapi**

familjeterapi utbildning	familjeterapi malmö
bamorienterad familjeterapi	familjeterapi stockholm stad
vad är familjeterapi	funktionell familjeterapi
familjeterapi göteborg	familjeterapi linköping

Google >

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Nästa

Avancerad sökning Sök i hjälpen Berätta vad du tycker Google.com i English

Googles startside Annonsera med Google Företagslösningar
Nytt Sekretess och villkor Allt om Google

